

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_204659

UNIVERSAL
LIBRARY

శ్రీ రస్తు

శ్రీశోభనాద్ర్యోపనిషత్సామ్

శోభనస్తు

గోవర్ధనోద్ధారణము.

ఇది

శ్రీరాజా వేటాద్ర్యోపాధ్యాయ విరచితము.

నూజివీడు.

కపి ప్రశంస

శ్రీకృష్ణ పాఠశాల లక్ష్మీనగరం హైదరాబాదు.

పండ్లవారి కడ

ప్రతిభా ప్రచురణ శాస్త్రాలలో పాఠశాల లక్ష్మీనగరం హైదరాబాదు వద్ద

నూజివీడు,

శ్రీకృష్ణ పాఠశాల లక్ష్మీనగరం హైదరాబాదు,

ముద్రించి 1928-29 బడియే.

1928.

వావిళ్ల రామశాస్త్రి శాస్త్రులు అండ్ సన్స్,

శ్రీ ర మ్మ.

శ్రీశోభనాద్రీశ్వరో విజయతామ్.

శ్రీకాంతామనేఁ నాల్మనక్షముపయిన్ ♦ శీతాద్రినరబాళ మే
తాకాయంబు సగంబునంతటను, వా ♦ గబ్బాక్షి నాన్యధమనన్
జేసొంచున్ భవనాని బొంది, తుదకున్ ♦ శిష్యించి, పుట్టించు, మూ
డాకారంబులఁచాల్చి వెల్లు పరశ ♦ తావధీశునిన్ గొల్చెడన్.

ఉ పల్లవకామినీనయన ♦ వోచరంబులు, కేశస్పందభృం
గోల్లననంబు, దివ్యరుచి ♦ రోక్తికలాండ జరాజనాదమున్
సల్లలిలాసనాబ్జచయ ♦ సంగతినొప్పు సురూపవారిలో
సల్లసనామ క్షష్టగజ ♦ మంచిత స్మృతమమ్ముఁ బోచుతన్.

మ. వరగోపీనయాబ్జరాజి యలరన్ ♦ వైశింబ దేవేంద్ర బం
ధుర గర్వాంధతిమూబువోవఁ గను సు ♦ తోషంబుతో ధేనువుల
కెలరన్ భానుకరంబుపోల్కి మనువే ♦ కెంగేలుగోపర్ధనం
బురుసాలభ్యముతోడనెత్తె మదిలో ♦ నూహింతునాహస్తమున్.

శు భ మ మ్మ.

పాత్ర పట్టిక.

అక్షరములు

1. శృంగుడు.
- 2 గోవులు.
- 3 గోపికలు.
- 4 విక్రమస్థలు.
- 5 బలరాముడు.
- 6 నందుడు.
- 7 దేవేంద్రుడు.
- 8 బృహస్పతి.
- 9 భటుడు.
- 10 అప్పరసలు.
- 11 ద్వైపాయనుడు.

పూర్వ రంగము.

కవిప్రశంస.

ప్రవేశము—పుష్పాంజలితో సూత్రధారుఁడు.

ఘనతరతరు లతి ♦ కాలతారములఁ
వరుణవంశతుల హృ ♦ త్స్థిసహితములఁ
బరిమళింపఁగఁజేసి ♦ వసుధసంపాదు
సలమిజేకూర్చెను ♦ నివృత్తిమునఁ
బ్రకృతి సుందరిమానుఁ ♦ బ్రాసేషమునఁ
వొక్కొక్కగతి సుఖం ♦ బాసఁగూర్చుచుండఁ
బరిమళానిలములఁ ♦ బంసవెన్నెలలఁ
గలకలనవృత్తుఁ ♦ గడచునీరేయి
హాయిచుండఁగినీక ♦ నందటమస్సు
ఘనపాటక ప్రద ♦ ర్భనమంచుఁ దెచ్చి
యూరక జాగుచేయుచు ♦ నుండెనచును
గోసమూనకుఁ డోస ♦ భానద్యులారా!
చెలువంపు నెలయాలి ♦ చెలిగుఱుఁబోలె,
క్షణభంగురంబీవ ♦ సంతోభనము
కలకాలమొకరీతి ♦ నిలువంగఁబోదు
సత్యంబుచెప్పెద ♦ పర్వరక్షుచి
సత్కీర్తనంబె శా ♦ శ్వేతసుభానహము
కాన మీహృదయహల్ ♦ గఁగించుకొలు
సమధికానందంబు ♦ సమకూర్చుకొటకు
నొకమాత్రంబు బ్ర ♦ యోగింతుఁగనుచు

పౌరుషంబున భక్తి ♦ సరిచోషణమున
 దక్షిణాపథమేలి ♦ తిమశేషమహిమ
 కలకాలమును వెల్లు ♦ కాంతీయాంధ్ర
 వీరిభూచారురి ♦ విజయసేనలకు
 నాయకల్గా దండ ♦ నాథులుగాను
 నెఱుఁగెన్ వెలమభూ ♦ నేతలానాడు
 శౌర్యవిఖ్యాతి బా ♦ జనులుగానుచిరి
 ఆద్య వెలమాన్వ ♦ యంబులొన
 బిరుదగవ్యలుగొన్న ♦ విష్ణుర్నిగోత్ర
 వరుల సచ్ఛారాయు ♦ వంశభూషితము
 ఘన దానధర్మార్థి ♦ ఖియైనవాడు
 నుయ్యారు మాండలి ♦ కోర్వీధవుండు
 నైన రాజారంగ ♦ యాష్టరాయనికి
 పుత్రియోగప్రాప్తి ♦ పాత్రధన్యుండు
 ఘనవీరద్రులరీతి ♦ గన్నటియతడు
 నాంధ్రాంగ్లభాషలం ♦ దభ్యాసకుండు
 సూరివర్యహితుండు ♦ సుజనసమ్మతుండు
 నై నట్టి శ్రీవేంక ♦ టాద్యస్పరాయు
 రుచిరి వాగ్విభవు నె ♦ యుంగ శేచిరు!
 అకవిరాజేంద్రుం ♦ డటికౌశలమున
 బ్రథమంబునను బృధ్వి ♦ రాయంతకృతియు
 నావెన్క దుర్యోధ ♦ నాంతి రూపకము
 వరుసగా మఱిగొన్ని ♦ పద్యమాలికలు
 లిఖించి యిప్పుడు ♦ లీలావతారు

శ్రీకృష్ణదేవుని • చిత్రచిత్ర
 లందొక్క కథరూప • కాకృతితోడఁ
 దనరు గోవర్ధనో • ధారణాబనగ
 పలుకు పల్కునఁదేనె • లొలుకరచించె
 నానాటకమె యిప్పు • డాసుచున్నార
 మరసి యానందింపు • డయ్య మీరెలుక
 వేళమించెనటంచు • విసువకుడయ్య
 యారంభమగు నాట • కాభీనయంబు
 విననచ్చునల్లదే • వేణుగానంబు
 చెవులఁదన్నుచుండఁ • జిలుగజ్జెనవళి
 యాలఁకింపుండిదే • యంభారవంబు
 కోకో యనెడి గోప • కుల కులఁతలవిగో?
 వేణుగోపాలుండు • వేంచేయుచుండె
 సాధానులగండు • సాధువులార!

(పుష్పాంజలివిడచి నిష్క్రమించుచున్నాఁడు)

శ్రీ ర స్తు.

శ్రీశోభనాదీశ్వరోపజయతామ్.

శుభమస్తు.

గోవర్ధనోద్ధారణము.

ప్రథమాంకము.

ప్రవేశము—గోపపాలురు.

- 1 వ గోప—వోప్! వోప్! ఇటు. ఇటు. అరే! చూచితీరా! ఈయన బోతు మసమాటలఁ జెవిఁ బెట్టక, తన యిచ్చవచ్చిన దారినఁ పోవుచున్నదే!
- 2 వ గోప—మఱలు. మఱలు. ఓహో! దీనికి నొడలంతయుఁ బొగి పెక్కి, కొమ్ముల కెగఁబ్రాకినదిరా. కావున నెదురైన వారిపై నంత తలవినరుచుఁ బై బడుచున్నది,
- 3 వ గోప—ఓరీ! దీని నాప మన తరముగాదురా! కృష్ణుఁడైనను బల రాముఁడైనను రావలెనురా!
- 4 వ గోప—ఇదే మన కృష్ణుఁడిటకు వచ్చుచున్నాఁడు. ఓరీ! కృష్ణా!
(మురళి వాయించుచు కృష్ణుఁడు ప్రవేశించును.)
కృష్ణ—ఏమి! ఏమి యుపద్రవము వచ్చినదిరా! అట్లు కేకలు వేయు చున్నారు.

1 వ గోప—కృష్ణా! ఈయాబోతు మామాట వినకున్నదిరా! నీవు పోయి దాని నావలకుఁ దోలెకమ్ము

కృష్ణా—అదచాల నాధువృషభమే. ఇట్లేల చేయుచున్నది! మీరు దానిని గట్టలతోఁ గొట్టి రెచ్చగొట్టి యుండవలెచురా! (తనచేతి లోనికట్టను గొంపఁబడపైచి) నేనుచే దాని నురిల్పి వచ్చెదను.

గోపాలురు—వలదు. వలదురా! కృష్ణా! అదిచాలఁ గోపముగానున్నది. నీవు కట్టలేక దాని సమీపించరాదు.

కృష్ణా—కట్టయుండి మాత్రము నాకెట్టి సహకారి యగును? నీకు తెలియ దూరకుండుము. (నిష్క్రమించును.)

2 వ గోప—చూచితిరా! వింత. మనల హుదినంతటనే, రోపులు నిక్కించి, తిలవంచుకొని బురకొట్టుచు వెంటబడినది. కృష్ణుఁడెట్టేపోయి యెట్ట మెడ నిమురగా నాతనిచేయి నాకుమున్నది.

4 వ గోప—మన కృష్ణునియొద్ద నేదో మాయ యున్నదిరా.

కృష్ణా—(ప్రవేశించి) ఓరీ! ఆబోతు దానికదియో పోయినది చూచితిరా.

1 వ గోప—నీకేమైన మంత్రము వచ్చురా! కృష్ణా!

కృష్ణా—వెట్టులాదా! కన్నులతోఁ బూచుచుండియు నింకను మంత్రమున్నదను చున్నారా? దీని రహస్యము చెప్పెనేమిలరా.

తే. గీ. భూమికేదై నాధిపఁ ♦ బోవునపుడు
దాని హిమయుక్తమగుదారిఁ ♦ దలపవలయుఁ;
గరుణచేతను వశమైత ♦ కరిణిఁ బలులు
శౌర్యమున నెల్లవలెల ♦ నాధ్యపడు.

తే. గీ. కాంచరే! మీరు కొట్టంగఁ ♦ నీయిదిని
పోషవఁగావచ్చు వృషభమే ♦ పోడిదయను
దువ్వ, శాంతించి తిసదారిఁ ♦ దోలగి హేమ
మంత్రమని మీరు వెట్టులై ♦ మదిఁ దలరెవ.

1 వ గోపా—మేము దుష్ప్రిచార నెక్కడిది? అది చూడగనే మా మైబ్రనుమండె.

2 వ గోపా—పోరా! కృష్ణా! ఈ యొక్కదాని కిట్లంటివి అదిగో మేము మేపు మందలు చూశుము. నీవు మేపునది చూశుము. నీవన్నియు బలిసి, సవనవలాశుచు, బాగుగఁ జూచిన దృష్టి తిగులు మో యనునట్లుండ, మావి బక్కచిక్కి జోరఁగలతో గొట్టుకొనుచు, సెట్లెట్లొయ్యున్నవి. దీనికేమందువు.

కృష్ణ—అరె రే! ఇదికూడ మంత్రులు మనియేనా మీబుద్ధి, నావలెనే మీరుకూడ మీగోవులను శ్రద్ధతోఁ గాపాశుచున్న యెడల నవి యను బలిసి బాగుగ నుండునురా! అట్లుగాక మీరు మీమీ మందల నడవికిఁ దోలి, యేదియో యొక జెట్టునీడను గోలి కాయలో, కోతికొమ్మచ్చుగో యాశుకొనుచు మఱల సాయం కాలము దనుక మందల నంకనే చూడక యవి యేపులిపాతనో, యే చిలుక చేతనో పడినదియైన నెఱుంగకున్న వాని గలి యెట్లుండునురా! ఇక సేవో—

1 వ గోపా—నీవు నిల్లనగోవి వాయించుచు గోపికలతో నాడుచుండువు.

కృష్ణ—ఓరీ! నేనెట్లాడిననేమి? నా మిత్రగణములైన గోవులపని రేమి నుఱుబునా! ఉదయముననే గోవులఁ దీసికొని, లేత పచ్చిక గలనోట్లు నెదక మేపుమును. వానికే కూరఁచుగంటుల వల నచు భయంబు గలుగకుండఁ దఱచు మందచుట్టును దిరుగుదును. ఏదైన నొక దాని కింపుక రోగచూచనలు చూపట్టెనేని, తోడనే మన యయ్యలతోఁ జెప్పి దానికి మందిప్పించుదును. మందలోఁగల ప్రతి గోవునందుచు న్నేహ భావంబున మెలంగుచు, వాని నన్నిటి నాతోఁబుట్టువులుగా నెంతును ఇంక నే గోపికలఁగూడి పాడిననేమి? కోతులతోఁ జేరి యాడిననేమి?

అదిగాక మీరు దృష్టిదోషము తగులునని యేదియో చెప్పి
చున్నారు. శరీర బాధ్యముచే నేదయైన గృహించి చెడిపోనలెను
గాని, చూచి మెచ్చుకొన్నంత మాత్రమున సేయవలయుమైన
గలుగఁ గలదా! అదిగో! మీగోవులలో మంచివారికిఁ దలలను
గొమ్ములను వెండ్రుకల దాగ్ని, పొగవ్వలపేరులు నింక నేనే
వియో కట్టియున్నారు. అదిగో! ముద్దుల మూటగట్టు నా తెల్ల
యావున కేమైన గట్టితినా! దానియందము చూపెను.

నీ. నిండు చందురునివె • స్నేహబోలె శారతమై,
ధవళమై, నునుపైన • తినువుతోడఁ
వాటమావంపుతో • నరమనోహరములై
సిగిసిగ ల్లలకొమ్ము • సొగసుతోడఁ
బుణ్యకొంతముఖింబు • పోలిక సినులొల్కు
ముద్దుమూటలఁగట్టు • మోముతోడ
నమృత బాడిముభంగి • నమలమై క్షీరసం
పూర్ణతి నిండైన • పొదుంగుతోడ

తే. గీ. నమరభామల ననుమ నా • కమల విహార
ణంబు సేసి విధమున • నాలమంద
లంగుఁ దిరిగెనునాయావు • సందమెంచఁ
గమలభవునికి నాశ్చర్య • కంముగాడె.

ఏదిరా! దానికింక నేదృష్టియుఁ దగులవేదేమి? పిచ్చియూహల
విడిచి మీగోవులఁగూడ భద్రముగఁ గానాడుదురేని నావారి
వలెనే మీవియు బాగుగ నర్థిల్లఁగలను.

1 వ గోప—సరియే! సమాధానముల కే. లెమ్ము. ఎవరిగుట్టు వారు
వేలికిఁ జెప్పెదరా. పోనిమ్ము, ఆవులగుఱించి యిట్లు చెప్పితిని.
అద్భుతములైన నీయితర చర్యలగుఱించి యేమందువు? అవి

మరుఘ్నుల కసాధ్యము లేకదా? నీయొద్దఁ దప్పక యేదియో
యొక గొప్ప మాయయున్నది.

శ్లో—ముగలమ్మలతోఁ బాటుగ మీరుకూడ నాపనులఁ బొగి
చున్నారా? ఇంచుకంత ధైర్యము గలిగిన ధవియెల్లరకు సులభ
ములే సుమా!

సీ. గాలియైరచు మోయఁ • జాలక ముదుకంఠు
ధనిఁగూల నాదేటి • పరుసుఁదనము
అల్లకీండ్లెవారి • యడరి తచ్చినవారి
కోపం బడంగించు • లే పటిమము
నడి నింగి కెగయని • నిమదకాశ్చబకంబు
మెడకొక్కు లేపాటి • గమసుఁదనము
మెసలక పడియున్న • ముసలిపామును దల
మట్టించుటదియెంత • మగలిసంబు,

తే. గీ. మదిఁ దలంపక మీరలు • మానవునకు
సాధ్యములు గాననెమ నాదు • చర్యలెల్ల
నించుకంత ధైర్యంబుతో • నెసఁగిరేని
సులభముగ మీకుఁజేయంగ • వలనుపడవె.

అదిగాక సోదరులారా! మనసారఁ బూనిరేని సత్యపరాక్రమ ము
ములకు ససాధ్యమొకటి యున్నదటరా! మనము సాందీప్యునాడి
కడి చదువు కథలను తలపునకు దెచ్చుకొనుదు.

సీ. సగర సందనులు తు • రగముకై భువిఁద్రవ్వ
చెలఁగి మున్నీరుగాఁ • జేయలేదె
ఘనతపోనిధియా న • గన్తుండు కోపించి
సాగరోదకమెల్లఁ • దానివలేడె
నీకులొవానరుల్ • విక్రమంబున భూరి
గిరివరింబుల నూడఁ • బెఱుకలేడె

భనమాట నిలువంగ ♦ మును గాఢినందనుం
డపరదివంబుఁ జే ♦ యుంగలేదె

తే. గీ. శక్తియుతులకు దైవంబు ♦ సాయమున్న
నలవిగానిది చూడ నీ ♦ యచరిలేదు
నీవునేను నయ్యదిగాంచి ♦ నివ్వెటగున
విపులమాయాబలం బంట ♦ నెక్తైరసము.

1 వ గోప—పోనిమ్ము. కృష్ణా! నీవు మా ప్నహతుఁడని యడిగితిని.
నీగుట్టు నీవు దెప్పక యేవేవియో సమాధానములు చెప్పుచున్న
మరల నోరెత్తము లెమ్ము.

కృష్ణు—చెలికాఁడా! నిజముచెప్పిన నిట్టురమా!

2 వ గోప—చరికాని, నీవిన్నినీతులు చెప్పుచున్నవి, నింక తెలివిన వాఁ
డవుగదా మొన్న గోపికలు స్నానముఁ జేయుమండగా వారి
గుడ్డలఁ దలపై నిమగ్నిని చెట్టున కెగఁబ్రాకితి వెంచులను?
మనలో మనమాట; ఏమిచెప్పుము.

కృష్ణు—(నవ్వి) ఓరీ! ఇదిమికెట్లు తెలిసింది?

4 వ గోప—అగోపిక లేవచ్చి పల్లెయంతయుఁ జెప్పితి.

కృష్ణు—(నవ్వి) ఓహోహో! అట్లా! నీవేల యావనిఁ జేయనలెఁగి యను
గుచున్నాడు; కావున, జెప్పెద, సోదరులారా! నామనసులో
నీభువిగల కార్యములందు నెక్కువ లెక్కువలు చీపునుండి? రా
కన్నియు నొక్కరూపే. మా యాత్మ యుకోదమొద్దఁ బాలు
ద్రావుతుంత సులభమో, ఘోర రాక్షసులతోఁ బోరి వారి
రక్తము శీర్చుటయు నంత సులభమని నా యభిప్రాయము.
ఉట్టిపై నున్న కుండకుఁ దూఱు కొనుచుట యెంతగొప్పయో,
మరించిన యేనుగు కుంభస్థలముల రంధ్రమునుసర్చుటయు
నంతటి దన్నియో నానమ్మకము. అనేక విరులద్రుంచి, శత్రు

రాజుల సత్కారము మోపినవచ్చు తెంతఘరకార్యమో, సేమ
మిఠియున్న గోపికల వత్త్రములఁ దలపైఁ జెట్టుకొని పారిపోవు
టయు నాకంతటి భువకార్యమే.

చ. పవలయమందుఁ గర్మముల ♦ గొప్పది చిన్నది యన్నభేదభా
వవీధముచేరు నాకుఁ బశు ♦ వర్గము లన్నిటిఁ జిన్నకట్టతోఁ
దవిలి మరల్చుట్ల పడి ♦ భార్యణియున్, భువనాల్కిట్టుచున్
దివిఁ బరిగింపనేర్తు నిదె ♦ తెల్పితి నాచగు చిత్రచర్యలన్.

ఉ. బాలకులూ! మచ్చరిత ♦ భంగుల నిక్కమెఱుంగ నెవ్వరుం
బాలరు; నాకు నిష్ఠమగు ♦ చందము వర్తిల్లుచుండు నెందు; నా
లీలల కిట్టమాబలము ♦ లేదు; బగత్తిలియంబులోని జీ
వాల్లి నాడఁజేయుచు న ♦ సంత కృపామతిఁ గాంతు నెల్లరన్.

ఉ. 'కాపుల మళ్ళుకోవిహరి ♦ కార్యము లెప్పుడుజేసి, నిర్ణయన్
భావమునుండి తోలి సమ ♦ భంగిని ప్రాజ్ఞులఁగూర్చిఁ గాంచినన్
ప్రీతిభవంబుల న్బడసి ♦ చేరుచు ర్షత్తమమా పథంబు; ను
ర్భావముగల్గు కూరులు వి ♦ ఎత్తులపాలగు ఘండ్రమిత్రమా!

2 న గోప—నీవిప్పుడు చెప్పినదాని కంతకు నాకర్థమైనఁ దెలియలేదు.
పోనిమ్ము. నీవుమాట మిఠ్రుఁడవు మేము నీకు హితులము.
ఇంతి చాలదా!

కృష్ణ—నాకుఁ గావలసినదే యంత, తక్కిన తెలివితేటలున్నను లేకు
న్నను నాకొక్కటియే.

3 న గోప—మేము వట్టి మోటువారము. దింపటికిని నీవారము ఏమి
నీనింతిదాఁక జెప్పిన యాపెద్దపెద్ద యాటలలో మమ్ము జేర్చు
కొసరాదా?

కృష్ణ—నాకంతకంటెఁ బరమానందము వేఱుగనున్నదా! ఇదిగో ఇప్పుడు
దొక చిత్రము చేసి వేడుక నందుదము.

1 వ గోప— } సరిగాని యిప్పుడు మాకాచిలిగా నున్నది. ఇంట్లో
2 వ గోప— } బోయి భుజించి మజల వచ్చి యాడుకొందము.

కృష్ణ—ఇప్పుడంతదూరము పోవవలయు లేదు. ఈయాటలో విగా
యాకలి గూఢ తీరనున్నది.

3 వ గోప—కృష్ణ! ఏదైన నగాధ సంకటమున మమ్ముదింపి పోక
చేయదలచితివా!

కృష్ణ—మిమ్ముదింపి నేనుకూడ చిగరాడనే. భయపడవలదు. అది గో
తవనములో గొప్ప ధీమంతులుగా నటించుచున్న బాహుళ్యం
లేదయో, యజ్ఞము చేయుచున్నారు, కనబడుచున్నదా?

1 వ గోప—అ!

కృష్ణ—వారల కడకుబోయి వీమండలము చాల నాకలిఁ గొం
యుంటిమియుఁ గావునఁ గొంచె మన్నము పెట్టుడనియు
ననుగుడు.

1 వ గోప—పోయినవారల కన్నమిడికుండుట యట్లుండగా వారి యా
గభూములఁ జేరఁబోయితిమని తన్ని పంపరుగదా!

2 వ గోప—అ! తన్నిన మనమేనా యూరికుండువారము?

కృష్ణ—మీకెందులకు భయము? మీయొడలిపై బెట్టు పడునదికి
వచ్చిన మాడులోకములు తలక్రిందులు కావలెను. పొంప.

1 వ గోప—చరే పోయెదము.

(గొల్లలిద్దఱు నిష్క్రమింతురు.)

3 వ గోప—కాని దీనిలోపేమక యేమున్నది? హరిశ్చంద్రుని పుం
పెట్టెదరు. లేకున్నఁ బొమ్మనెదరు.

కృష్ణ—నీవూరిక మాచుచుండుము.

4 వ గోప—వారు మనకన్నము పెట్టరేమో.

కృష్ణ—పెట్టక పోవచ్చును.

4 వ గోప—ఇక మన కన్నమో?

కృష్ణ—దానికదియే వచ్చును.

3 వ గోప—అదెట్లు?

కృష్ణ—అదియే దీనిలో వింత. విప్రులు మన కన్నముపెట్టరు. ఐనను
మన కన్నము దొరికగలదు.

4 వ గోప—ఎట్లు దొరికును? అదిగో! మనవారి నాదారినే తావలదని
యెవ్వడో యాటంక పెట్టుచున్నాడు.

3 వ గోప—బ్రతిపూలుకొని యదే ననము లోనికి బోవుచున్నారే.

4 వ గోప—మన కన్నము దొరికునట్లు నాకు నమ్మకములేదు.

కృష్ణ—నీవూరికుండవుగా? మీకాఁకిలిదీరు యోగమున్నయెడల దాని
యంతట నదియే యన్నమువచ్చి మీనోటం బడగలదు. అట్టి
యోగము లేకున్న మీరిండ్లకేగిని మీ యమ్మలుకూడ మీ
కన్నము పెట్టరు.

4 వ గోప—అరుగో! మనవారు పట్టిచేతులతోడనే వచ్చుచున్నారు.

3 వ గోప—వెనుక పంపెద మనినారేమో?

4 వ గోప—గొల్లలమైన మనము కోరుటయు వారు పంపుటయు
గూడనా! మనవారి మామ మొగములు, తప్పటగులు చూడ
నాకాశ లన్నియు బోయినవి.

1 వ గోప—(ప్రవేశించి) కృష్ణ! “బ్రాహ్మగోత్రములు యజ్ఞములు
చేయునప్పుడు గొల్లగాడిదెల కన్నమా” అని మమ్ముల పౌర
దొలినారు. మమ్ము నిష్కారముగూ బంపించితిమి.

కృష్ణ—మీరెవ్వరి సజిగినారు?

4 వ గోప—అ బౌసయ్యలనే.

కృష్ణ—ఈసారిపోయి యాభావనమ్మల నెసగుడు. మీ కన్నము
లిష్టక పెట్టుదురు.

1 వ గోప—ఊ! హా! నావల్లకాదు. మగండు వద్దన్నఁ బెండ్లాము పెట్టునా?

కృష్ణ—పోనీ! నావేరు చెప్పి యుండుడు.

2 వ గోప—నీవేరు నీవేపోయి చెప్పవలయుము.

కృష్ణ—ఓరీ! నేనీయదయమున వృషభమును దోలిపెట్టి యందునకే నీ బోరాదా?

1 వ గోప—సరయే! ఈసారి వారు పెట్టకున్న మమ్ముల ముఖంబు బొమ్మనవుగా?

కృష్ణ—అట్లే పొమ్ము.

2, 1 గోప—(నిష్క్రమించుచున్నారు.)

కృష్ణ—ఓరీ! బోకములో నెంత గొప్పవారియ మున్నె లేకన్నరు వాని యాకువారి దయయున్నఁ జాలునని మీ కెఱుంగరు కాఁ బోలును.

3 వ గోప—ఈసారి నీచూట నిజమగుచున్నదే కృష్ణ!

కృష్ణ—నాచూట యెల్లప్పుడును నిజమే. అసత్యమైనను నిజమే. అదిగో! ఘనవారు పోయిన తోడనే దాహమిచ్చి లోనికిఁబోయి యన్నపుగుండలఁ దామే మోసి యిక్కడకుఁ దెచ్చుచున్నారు. మోచితరా? ఈమాత్రము దయచేసి యప్పుడు వారి మగతెంత నిష్కతో న్నె రవస్సులు చేసినేమ?

(ప్రవేశము—1, 2 గోపాలురు, వారికెంట నలుగురు

విప్రకన్యలు అన్నపుఁ గుండలతో)

కృష్ణ—తల్లులారా! అడిగినది వెట్టిగొల్లలేగదా యని యావలకుఁ దోలక మృష్టాన్నంబుల దెచ్చుటయు, నందులో మీరలు గొని వచ్చుటచే మీకు నందనములు. బరువైన యాభాండముల

మోయుటచే అమ్మా! మీకరసల్లవంబు లెంత నొచ్చెనోకదా!
మావారిచే బంపకపోయితిరా?

విప్రకన్య—కృష్ణా! చిన్న బిడ్డలగు మీరలడిగినప్పుడు అన్నముఁ దెచ్చుట
యొక కష్టమేనా?

కృష్ణ—అమ్మలారా! మీహృదయములు దయారస పూరితములు.
కావున నట్లనుచున్నాను. దయయేగదా నకల ధర్మములకు
మూలకారణము. మరియు, నోలిల్లీ! తనకు గలిగియు డుదా
ర్తుని నిరాకరించునంతటి పాతకమును, అన్నదానమంతటి మహా
పున్నెమును లేవుగదా!

చ. శ్వపమండటంచు హీనకుల ♦ జాతుండటంచు డుదార్తునికొ మదికొ
గృహ విడియన్నమియ కుడి ♦ కిందెడు వారలు మేలుఁగాంతురే
తపముల నెన్నిజేసినను ♦ దల్పిరి నిశ్చలదీక్షతోడనే
జపములఁజేసినకొ వివిధ ♦ శాస్త్రచయంబుల నెన్ని నేర్చినకొ.

1 వ విప్రకన్య—(తనవారితో) బౌనే! వడినా! చిత్రము. మొదట
నీగోపబాలురను నిరాకరించినతోడనే యజ్ఞమాచరించు మన
వారికి యాగ మంత్రములు స్మరణకు వచ్చుటమానె. అగ్నులు
దీప్తిగైను. హోరిలు కలవరపడఁ జొచ్చిరి. కాని మనము
వీరికి అన్నభాండములతో వెడలిన తోడనే మఱల యజ్ఞకా
ర్యము నిరభ్యంతముగా కొనసాగ దొడఁగెను. ఆశ్చర్యము!

2 వ విప్రకన్య—ఆశ్చర్యమేమున్నది. అన్నమడిగిన వారిని నిరాక
రించిన మనవారికి ధర్మసూత్రము తెలియుటకు యజ్ఞాధిపతియగు
దైవము అట్లుచేసెను. ఇక పోవుదము రింప. నాయనలారా!
మీము సావకాశముగా భుజింపును.

గొల్లలు—అమ్మా! సమస్కారము.

విప్రకన్య—(అన్నపుఁగుండలనిచ్చి నిష్క్రమింతురు).

వ గోప—ఏమోయి కృష్ణా! నీమాల యాశువారందరు గొట్టు చిను
టకుఁ గారణమేమి.

వ గోప—అక్క డకుఁబోయి మేము నీమేరు చెప్పినతోడనే యొకరి
మొగముకరు చూచుకొని లోలోన నప్రసక్తులనుచు నట్టెనుండల
గిన్నెల నెత్తి మోకొని పలుగుల వచ్చిరి ఏవ! కేపునేబిలి
చెడ. ఏమాత్రము వచ్చెదరో చూడు!

శ్లో—నాలోగేమున్నది: ఆశువారి స్వహావమట్టిది.

మృదులములౌ స్వభావములు • మెదిని వంతలఁ జూడలేదీయౌ
హృదయపుమార్దవంబుఁ గల • యిందులు “దేహి” యటచ్చ వానినే
యదనున భిక్షమీయకయె • యావలఁ దోలరు, వారి లట్టిరా
టది యొకకారణంబు మగ • లందఱు వారిల నెమ్మి గోరఁగఁ.

అంతటి దయాశులు గావుననే పిల్లలఁ గనిపెంచుపని వారిపాలఁ
బడినది మన మెప్పుడైన మందల నేమజినప్పుడు కొట్టుచది యయ్య
లు బుజ్జించునది యమ్మలు గదా!

1 గోప—బోను నీవన్నదనిజమే. మాయయ్య యొకనాడు చౌడపన్న
లూడఁ జెంపపైఁగొట్టగా మాయమ్మ నమలుట కిన్ని పేలాలు
నోటిలోఁ గొట్టినది.

2 గోప—ఇదేమి? ఇప్పుడు బలరాముడు, సందుడు వచ్చుచున్నా
రెందులకు;

కృష్ణ—ఇంకొకవేడు జరుగనున్నది. గొప్పవేడుక!

1 గోప—ఏమది?

కృష్ణ—వీరింద్రయాగము చేయుటకు నాతో నాలోచింప వచ్చుచు
న్నారు. దేవలోకములో భోగములన్నియు సమభవించు యిం
ద్రునికి వేలుగ యాగమెందుకు? యాగము మాన్పించి, యాగ
పదార్థములన్నియు మన వారిలు కనుపురింపఁ దినుట కిష్పించెద
జూపఁడు.

ప్రవేశము—బలరాముడు; సందుడు.

సందు—కుమారా! ఇదేమి? ఈయన్నపుడు గుండలు, ఈకూరముంతలు
ఇవన్నియు నెక్కడివిరా!

కృష్ణ—నాయనా! ఈపొగరెక్కిన పృష్ఠభము నావలకుఁ దోలి వీరు
చాల సలసి యాఁకలి గొనిరి. కావున విప్రాంగసల నడిగి విరి
కించి భయముల పెట్టించితిని.

బల—రమ్ముఁడా! అన్నిటిలో నీవేనా?

కృష్ణ—బోసన్నా! అన్నిటిలో నేనే, నాతో నన్నియును. అదినాక
పుట్టుకతోడ నున్నపుడు విలదనినఁ దప్పనా?

సందు—కృష్ణా! నీకెప్పుడును బెద్దవారితో నాటయే!

కృష్ణ—నాకున్నమాటయే పెద్దపెద్ద వారితో నాన్నా!

బల—అబ్బ! నీవు చాలఁ జతురుడవులెమ్ము. కాని తండ్రిగారేదియో
నీతో జెప్పవచ్చిరి. నెమ్మదిగ వినుము.

కృష్ణ—(సంతోషపూర్వకముగా) నాయనా! ఏమది?

సందు—ఆ! మరేమియు లేదు. ఇంద్రయాగము చేయుదుము. రమ్ము.

కృష్ణ—(అనిష్టముగ) చేయింపుఁడు.

సందు—నిన్న చిలుచుకొని పోవుటకు వచ్చితిని.

కృష్ణ—నిర్ణయించు పెద్దలు తాము. నేనెందుకు?

బల—నీవుకూడ లేని యేసంబరమునకు అమ్మ యియ్యకొనదు.

కృష్ణ—నేజేయుమనినఁ జేసెదరా?

సందు—అటంక మేమున్నది?

కృష్ణ—వలదనిన మానుదురా!

సందు, బలరా—(ఊరుకుందురు.)

కృష్ణ—పోనీ. మనలో మనమాట. ఒకవేళ మనము చేయుట మా?
జేసిన నేమగునో?

సందు—అ! అ! ఎంతమాట! దేవరాజు కోపించుచు. పక్షములు పరి
యపు.

కృష్ణ—ఇప్పుడీ యాగము చేయుటచే మీకేమైన వ్యయము ప్రయాస
యు నున్నదా?

సందు—రెండును విశేషముగనే కలుగుచు.

కృష్ణ—ఎవ్వరయిన నిట్టిపని చేయుట, చేయునున్న నేరకే కోపము వచ్చు
ననియూ? లేక దానివలన మనమీదైన లాభము గొంతవచ్చు
ననియూ? రెంటిలో నేది ముఖ్యము.

సందు—లాభము గలుగుటయే ముఖ్యము.

కృష్ణ—ఎవ్వరికయిన గోపము వచ్చునని కాదుకదా?

సందు—కాదు.

కృష్ణ—అట్టిలాభ మాపనిచేయకయే వచ్చుచుండి మఱియు నాని
చేయుట వ్యర్థమగునా?

సందు—అవును.

బల—లేనిపోని భారము తలపై వేసికొనుటకదా?

కృష్ణ—ఇట్టి యాగముచేసి యెన్ని యేడ్లయినది?

బల—ఎన్నో మాకు లెక్కా?

కృష్ణ—ఈసారి మానివేయుచు. మనకేమి యుపద్రవము గలుగనో
చూచెదము.

సందు—ఈసారికి మాత్రము చేసిననేమి?

కృష్ణ—ఇంక బ్రతి పర్యాయము నీసారియే యందురు. నాయనా!
మీకు సందేహమెందులకు?

ఉ. భారుణి గోష్ఠకార్యములు ♦ దారితఁ జేయుట లాభమేదో చే
కూరు నటంచుఁగొక, మఱి ♦ గొంతక చాలధనంబు నెవ్వరే

నూరక పాఠశాలయు బడి ♦ యొప్పుదు దుర్వ్యయ మౌను గానని
పూర్ణణ ముట్లుచేయుటలు ♦ గాంచిన విజ్ఞులు నింత సేయరే.

ఉ. కారణ మేదిలేక భువి ♦ గాఢ మదొక్కటి గల్గిదింక నా
కారణకార్య స్థితి మ ♦ ఖండ బలాధ్యులెయైన దాటఁగా
నేరకు సృష్టిజాల మొక ♦ సమముఁదప్పి చరింప దెప్పుమఁ
విఘోక యొసర్చుటలు ♦ మేలొకొ? లెస్సదలంచి చూడుఁడి.

ఉ. ఇచ్చితెలుగు కారణ మొ ♦ కిరియు లేక చరించు నాచనుక
నిచ్చియటంచు బాలకులు ♦ వేడి నవ్వుమఁ గెలిసేయుచో
సచ్చరిత ప్రభావులయి ♦ నర్వమెఱింగిన మీరె సేయఁగా
వచ్చునె! యూలొనఁ దల ♦ వంపుల కోర్పుచు నూరికుందురే.

బల—(కొంచెము కోపముతో) మాటలు చాలనేర్చితివని మేమెఱుఁ
గుదుము లెమ్ము. ఈయాగము మానుటచే నింద్రునికి గోపము
వచ్చిన సేనెప్పు వడఁగలవా?

కృష్ణ—అన్నా! ఇంద్రునికిఁ గోపము వచ్చిన సేనెప్పువడు విషయము
తరువాత. కాని యాతనికిఁ గోపమువచ్చినను మనకేమి కొఱత!
స్వర్గమునకుఁ బోవలసినప్పుడుగదా మనకు వజ్రభయము!

క. కోపింపనిమ్ము శక్తిని

గోపించిన మనకదేమి ♦ కొంతవడును, స్వ

గ్ధాక్షి సంత్యకాలము

ప్రాపించినవారు గారె ♦ భయ మందఁదగుక

అంతేకాక,

మ. సురనారీ జనలాలనంబుల గనుక ♦ పాలింతలక నాకమం
దురు భోగంబులఁ గ్రించుమీదెఱుంగకే ♦ ముప్పొంగు దేవేంద్రుఁడి
ధర సేమూలనొ వెఱ్ఱిగొల్లలు తనుక ♦ దప్పించి యాగంబు సె
యరటంచుక గ్రహించుచునే భయముతో ♦ నల్లాడ మీకేఱికిక.

బల—నర్లముఁ గురియింపకున్న జాలదా?

కృష్ణ—ఓహో! తుడకియూ మీసంజేహము? అభయము మీకే మాత్రమును వలదు. వాన గుండుటలో దేవేంద్రుడేమి చేయగలడు?

అ. వె. సంప్రదమందు సీరు ♦ చండభౌనునివేడి
దగుల నావిరిగను ♦ నెగసి దివిని
మేఘహూస మంది ♦ మేగిని నర్తించు
దీనిలోన నిండు ♦ తెలివి యేమి?

బలరా—అట్లుగాన నిండునికీ దురాపాట్లనియు, మేఘ వాహనుడనియు బేల్లెల కలిగినవి?

కృష్ణ—నేతిబీరకాయలో నేయి యేమాత్రమున్నదో?

బలరా—(నవ్వి) కృష్ణా! నీవు మాటలలో నెలిచకురు డవు. మీగో నాదింభలేము గాని సీవీయాగము నెంచులకు మార్చింప నగు కట్టితివో నాకుఁ దెల్పుము.

కృష్ణ—మిమ్ముల సునవసరముగు వ్యయమునుండి లెప్పించుటకే! వేస్తేమి యున్నది?

అందు—అవ్యయ మిదివలకే చేయబడినది. యాగ సంభారములన్నియు సిద్ధములుబడినవి. ఇక నాగుట యెట్లు?

కృష్ణ—మఱియు మేలయ్యె. అసంభారములఁ జెప్పింపుడు. అన్నయు నాయింద్రుని మొగమునఁ జూచియుటకు మారు మన మందఱు మిష్టమైన పెండివంటలఁ జేసికొని కడుపురార భుజింతము. బీదలకింత పెట్టుదము. బ్రాహ్మణులకు మంచి దానము లిత్తము. గోవుల కిష్టమైన శాస్త్రరాసులఁ బోసి తినుఁబెట్టుదము. లేగల కడుపులునిండ బాలు ద్రాగింతము. గొప్ప పండుగఁజేసికొందము.

అ. వె.—నీవేదియో చెప్పి యున్విఘ్నము చున్నావు. కాని యాగార్థముల నిట్లు చుప్పనియోగములను వచ్చునా?

కృష్ణ—దుర్వినియోగమేమి? దేవరాజు పేరుచెప్పి మంటలోఁ బాటఁ బోయుట సద్వినియోగమా? మనమును మన గొల్లలందఱునుఁ మఱియు సనేకులగు బీదవాసును, విప్రులును, గోవులును, సం తోషించునట్లాచరించుట దుర్వినియోగమా? పలువురు తా మొకర్చుదాని లాభసప్తముల నెఱుంగుకుండ నెవ్వరోచేసిరిదా యని తాముకూడఁ జేయుచు ననుకరణంబే యుత్తమధర్మముచే నెఱుఁగు. కారణము లేకయే వింతగానున్న ప్రతివృక్షమునకుఁ బూజ! ఎత్తుగానున్న ప్రతివర్షికమునకుఁ బూజ! పనిలేక తనకేది యో దేవత యావేశించినదని వీధిలోఁగొంతులువేయు ప్రత్యున్మాదికినిపూజ! అడవినుండి వచ్చిన ప్రతిసన్నునకునుపూజ! దీనికిఁ బూజ! దానికిఁబూజ! ఎందునది యంతయు? లోకమంతటి లో మనగొల్లలకే యిట్టి వెఱ్ఱి యూహలు చాలఁగ నావహించినవి. నామాట నాలకించి, మీరు యాగము నీసారికి మా నుఁడు. ఇతిరులును మనవలెనే మానుదురు. క్రమక్రమముగా మనకులమునకున్న పిచ్చి సమ్మకము లన్నియు వదలఁ గలవు. గొల్లలు సుఖం చెదరు.

సంధ—మందెవ్వరియిన మానినచోఁ దరువాత మనము మాన వచ్చును.

కృష్ణ—మనము చేయనది మంచిపనియైన యెడల మన మొకరి కొంట కాఁగుటయెందులకు? పోనిండు. మీయాగసంభారముల సంత గా న్యయశఱుపవలెనన్న నదిగో! అగట్టునకుఁ బెట్టుఁడు. దాని పై మనగోవులు చాలకాలము నుండి మేయుచున్నవి. కాన నట్లుచేయుట కృతజ్ఞతా సూచనంబుగ నుండు. అదియుఁగాక మనసంభారముల రసమంతయు భూమిలోఁగలయుటచే నాభూ మిపై నిక బెరుఁగు కనవు, మఱియు మృదువుగను, రుచిగను నొత్తుగనుండును. ఆవులు బాగుగమేయును.

బల—కృష్ణా! నీకెందుల కింతఁజిహ్వా?

కృష్ణ—నాకేమియుఁ బట్టులేదు. నన్నడిగితివి గావున నాకుఁ దోచి నట్లుచెప్పితిని. నామాటలు మీకు నచ్చకున్న మీరు పోయి యాగముఁజేసికొనుఁడు. నేనురాను.

బల—(సందునితో) నాయనా! కృష్ణుఁ డేకారణముననో నీయాగము కాసీకుండవలెనని తలపెట్టియున్నాఁడు. అతని సమ్మతిలేక మన మది నెఱవేర్పలేమని నాసమ్మకము. పోనిమ్ము. ఈసారి మాని వేయరాదా?

సందు—నాకును వానిమాటలు సకారణముగనే కస్పిట్టుచున్నవి. అది యుఁగాక యీయాగవ్యయము చాల సధికముగ నుంటచే నది మనము భరింపలేనిదై యున్నది. కావున వీలైన నది తప్పించు కొనవలెనని నాకును దోచుచున్నది.

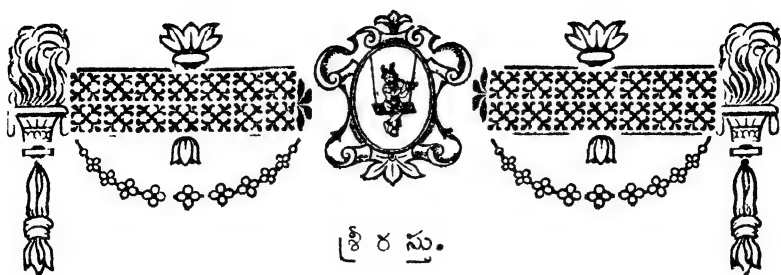
బల—కృష్ణా! నీవంతగాఁ జెప్పుదానిని మేము నూత్రము నిరాకరింతు మా! కాని గ్రామములోని తక్కిన గొల్లలలను గూడ విచారించిగాని యిది మానరాదు. కావున నీవుగూడమాతోరమ్ము. వారితోఁగూడఁ జేరి యాలోచింతము.

సందు—ఔనది నిజమే. అట్లుచేయవచ్చును.

కృష్ణ—మేలుమేలు. నావిన్నవమును మీరాలింతురనియే యింతదూరముచెప్పితిని. సరియే. పోదమురండు. గోపకులారా! మరల నిప్పుడే వచ్చి కలసికొందును. లేకున్న మీమందలతో బాటు నామందనుగూడ వ్రేపల్లెకుఁ దోలికొనిరండు. నామందసంఖ్య యెఱుగుదురుగా?

1 గోప—ఎఱుగుదుము. అట్లే తోలితెచ్చెదములెమ్ము.

(నిష్క్రమింతురు.)

శ్రీ ర స్తు.

శ్రీశోభనాద్రీశ్వరోపజయతామ్.

శుభమస్తు.

గోవర్ధనాద్ధారణము.

ద్వితీయాంకము.

—

దేవలోకము—దేవేంద్రునిసభ.

ప్రవేశము—దేవరాజు, బృహస్పతి.

దేవేంద్రు—గురువర్యా! నాకు సేదేమో చాల విసుగుగా నున్నది.
మదిలో నేమియుఁ దోచుటలేదు.

బృహ—చాలకాలమేపనియు లేకుండుటచే నట్లున్నది కాబోలు.

దేవే—పనిలేకేమి? ఐరావతమునెక్కి యూరంతయుఁ బరిక్రమించితిని.
తరువాత గంధర్వాంగనలచేత సంగీతము విని కొంతకాలము
గడపితిని. దేవా! ఏమాలోచించుచున్నాడు?

బృహ—ఏమియులేదు. మీవిసుగుఁడల యెట్లు మానునాయని యా
లోచించుచున్నాను.

దేవే—అస్సరోంగనలఁ బిలిపించి నాట్యము చేయుమందునా? ఔసది
బాగుగానున్నది. ఓరీ! ద్వారపాలకా!

ప్రవేశము—ద్వారపాలకుడు.

దేవేంద్ర—నాట్యము చేయ సంసిద్ధులైన యప్పున స్త్రీలను ద్వారపాలకునిము.

ద్వార—చిత్తము.

(నిష్క్రమించుచు.)

బృహ—(తనలో) ఈతనిబుద్ధి యెప్పుడును విషయలంపట్టమై వర్తించుచున్నదిగాదా! మాచ్చణచెదనా? ఏమో? ఏమికోపమువచ్చునో? ఐనను గురుడగుదా! చెప్పిచూచెద.

దేవేంద్ర—ఏమట్లూరకాలోచించుచున్నాడు?

బృహ—అ! వేతమున్నది? ఇదిగో! చూడుము. అప్పులతో నాపైని నాట్యము చేయవచ్చు—కాదు. కాదు. చేయించ వచ్చును. కాని ముందేదైన గొంచెముగా బుచ్చ గ్రంథమును జదివి కాలక్షేపముచేసిన బాగుగ నుండునేమో!

దేవేంద్ర—మీఱింత తలపోసి తుదకిదియూ నాకు జెప్పవచ్చినది? ఏది యో వాస్తవపు స్థకమును జదివికొనుచు గూర్చుండుట, నయను మీరిన మీబోటి పృథ్వులకు దగినదికాన, సకల సౌఖ్యముల ననుభవించు దగిన మారు దగినదికాదు అదియుగాక నేనిది వలకు జదివిచూడని గ్రంథములేవి యున్నవి?

బృహ—ఇదివలకు జదివియున్నను జ్ఞప్తిలేనిదానిని, జ్ఞాన బోధకము గానున్నదానిని, లేక విష్ణుకథల—

(అప్పురసలు ప్రవేశించి నమస్కరింతురు.)

దేవేంద్ర—గురువరా! ఆగును. అప్పురోగనలారా! మీశక్తికొలది నాట్యమాడి మమ్ము సంతోషపెట్టుడు.

అప్పు—దివ్యాజ్ఞ నచుపర్చింతుము. (నాట్యము సల్పుదురు.)

దేవేంద్ర—గురువరా! అందఱిలో సూర్యశయే బాగుగ నాట్యముచేయుచున్నదినుమా! మీరు దేని నాట్యము బాగుగనున్నది? పరీక్షించి చెప్పుడు.

బృహ—అడవిలో కుట్టలకుఁ జమవుచెప్పకొను నాకీ విషయమేమి తెలియును. (లేచి రాజా! నాకు వేళయైనది. సెలవిచ్చిన—

దేవేం—(కూర్చుండబెట్టి) వేళయైనఁ దరువాతఁ బ్రాయశ్చిత్తము చేసికొనవచ్చును లెండు. తాము లేకున్న నాకేమియుఁ దోచఁక పిచ్చిపట్టుచు.

బృహ—పిరలున్నారా?

దేవేం—వారినఁ న నాకేమియు సంతోషము కలుగ లేదు. నేనెప్పుడును జూచుచున్న నాట్యమేగదా!

బృహ—(తనలో) ఈబుద్ధియే మొదట నుండఁగూడదా?

దేవేం—అస్సరలారా! మీరింక నాట్యము చాలించిపోండు.

అస్సరసలు—అచగ్రహింపఁ బడితిమి.

(అస్సరసలు యింద్రునకు మొక్కి నిష్క్రమించుచున్నారు.)

ప్రవేశము—ద్వారపాలకుఁడు.

ద్వార—(తనలో) మారాజుగారేమొ కోపముతో నున్నారు.

దేవేం—ఓరీ! వచ్చి తెల్లముగముతో నావంకఁజూచెదవేమి? ఉన్నదేమో త్వరగా వెల్లిగ్రక్కి పోరాదా?

ద్వార—దేవా! యాగసంభారములఁ గొనివచ్చు చారులువచ్చినారు.

దేవేం—చారులు! గీరులు! అందఱకు నన్నుఁజూచుట కిదేసమయనూ! వీలుగాదు పొమ్మనుము.

ద్వార—(పోబోవఁగా)

దేవేం—ఓరీ! ఏమి! మాటవినకయే యట్లు పరుగెత్తెద వెక్కడకు? వారల రమ్మనుము.

ద్వార—(నిష్క్రమించును.)

దేవేం—దేహా! యాగమనిన జ్ఞాపకమునకు వచ్చినది. భూలోకమున రాక్షసబల మధిక మగుటచేత మనకు యాగ సంభారములే వచ్చుటలేదుగదా!

బృహ—కొలది కాలములోనే మనకష్టము లన్నియుఁ గడలేతును లెమ్ము.

దేవేం—(వినుగుతో) ఎట్లు కడలేతురు? నీవలసనా? నావలసనా? మర భటులందఱుఁ బిఱికిపందలై, రాక్షసనామము విచునంతనే పురరాలోచనలేక తిరోహితులగుచుందురు.

బృహ—(తనలో) తానుమాత్రమేల రాక్షసులను బోలియింపరాదో? (ప్రకాశముగా) అన్నియుఁ ద్వీరలో సరిపడునులెమ్ము.

దేవేం—నీవు సరిపడుచు? అసురుల వలచఁ బ్రహారములు మనకు సరి పడునా?

బృహ—కాదు. ఆనాఁడు సీవును, నేనును, బ్రహ్మయు వైకుంఠమున కేగి యిందిరానాథునితో మన బాధలఁగూర్చి మరచిచేసికొనఁ గా, భూమిననతరించి, మనబాధల నివారింపఁజేయుమనని యా ద్ధానమిచ్చి యుండెనుగదా!

దేవేం—వాద్ధానమిచ్చుటకేమి? వైకుంఠమునఁ విశ్రాంతిగ నుండక మనకొఱకై భూమిలోఁ బుట్టుట కాలనికేమి తొందరవచ్చినది? ఆయనచెప్పినట్లు మన దేవకాంతలఁ జాలమందిని మనకులేకుండ భూమిలోఁ బుట్టఁ బంపెతిమిగదా! వారలెక్కడఁ బుట్టిగో యే మైరో? మనకుఁ డెలియలేదు. ఇంతకు విష్ణువు అవతరించినట్లు, మనకు వార్త రానేలేదు.

బృహ—అవతరించెనో, అవతరించునో, అల్పజ్ఞులగు మనకు శ్రీహరి లీలాచర్య లనుభవముపై గాఢ సులభముగ బోధనకువచ్చునా?

దేవేం—అవతరించునా? ఎప్పుడు? నినుఁబోలిన బృహస్పతు లొక కోటి మందియు, ననుఁబోలిన దేవేంద్రు లొకలక్షమందియు, నిష్పటి

బ్రహ్మచూడామణిని బ్రహ్మ లోక వేయిమందియుఁ బుట్టి చచ్చిన
తరువాత—నెన్నియుగములకో—ఎన్ని కల్పములకో—యవ
తరించును. సీమాటలకేమి?

ప్రవేశము—భటులు.

దేవేంద్ర—ఓరీ! మున్నుతినిన పాములవలె నిట్లు నెమ్మదిగా నడచెదరేమి?
ఏమివి శేషములు? త్వరగాఁ జెప్పు.

భటు—దేవా! భూలోకమున రాక్షసుల బాధల వలన యాగ సం
భారము లెక్కడను దొరకలేదు.

దేవేంద్ర—అది మన కెప్పుడు నున్నకర్మమేగదా! కొత్తసంగతులేమి?

భటు—శూరసేనరాజ్యంబున వేసెలైలోని యాదవులు దేవరవేర యా
గ మప్పుడప్పుడు చేయుచుండుట వాడుకయైయున్నది.

దేవేంద్ర—బాను. కాని వారును జాలకాలము నుండి చేయరైరిగా! నే
ననిన వారికిఁగూడ నిర్లక్ష్యము కాఁబోలు?

ఉ. ఏదియొమూలఁగాఁజడవి ♦ నెంతయుఁ గుమ్మరికష్టమందుచున్
యాదవులాలమందలను ♦ నట్టిటుమేపుచు, జీవనంబులే
మేదినినాగఁజేయుటకు ♦ మిక్కిలిఁ గుందుదురంచు నింకనే
నాదరరీతినుంటి నిను ♦ మంతయుజాగిఁకమీఁద సైతునే.

ఐన నేమి? ఇప్పుడైనఁ దెలివిగాంచిరికదా! ఏవీయాగసంభార
ములు? వానిని బరీక్షించుచునైనఁ బ్రోద్దువుత్తము. గురువరా! సం
భ్యావందనకాలమైనను నిన్నిం దాఁపి పోయితిత్తమునకు లోఁజేసినం
దులకై వీరలు తెచ్చినవన్నియు మీకిచ్చెద.

భటు—దేవా! లేవు.

దేవేంద్ర—ఏమిలేవు?

భటు—యాగసంభారములు.

దేవేం—ఓరీ! వానిని మీరుదారిలో దొంగిలించితిరి కాబోలును' మీ
మీసెట్లు తుమింపను.

భటు—స్వామీ!

దేవేం—స్వామియు లేదు. గీమియు లేదు. ఓరీ! ద్వారపాలకా! ఈమ
రాధుల నై రావతముచే దొక్కింపుచునుము.

భటు—స్వామీ! మామొఱసాంతముగా నాలకింపవలెను.

దేవేం—అలకించుటకేమున్నది?

భటు—వారాయాగము సీసారిచేయలేదు.

దేవేం—చేయనిదే యాయాగప్రశంస యెంచునకుఁ జెచ్చితిరి. సన్నా
రక యువ్విఘ్నరించుటకా?

భటు—మామనవి యొకింత శాంతముగా నాలకింపవలెను.

దేవేం—శాంతముగా నాలకింపకుండుటకు నేను ఘంగోపినా? నా
యందీదోషమెప్పుడు కనిపెట్టితిరి?

భటు—దేవరయాజ్ఞకు బాత్రులము.

దేవేం—కానిండు. దెప్పవలసినది త్వరగాఁజెప్పుడు.

భటు—వారీసారికూడ యాగముచేయుటకు సర్వమును సిద్ధము చేయు
చుండిరిని విని మేమాస్థలమునకుఁ బోయితిమి.

దేవేం—ఏమైనది?

భటు—వారాయాగమును జేయలేదు.

దేవేం—మఱియేమిచేసిరి?

భటు—తెచ్చిన పదార్థములన్నియు తమ పేరున నాహుతినేయకయే,
వారే తినివేసిరి.

దేవేం—అ! నిజముగనే.,.

భటు—నిశ్చయముగ.

దేవేం—(ఉగ్రుడయి) ఓరీ! గొల్లలాగా! నా పేరునఁ దెచ్చిన పదార్థము
ల మీరనుభవించితిరిగా! ఏమికండకావరము?

ఉ. పాలును పెద్దు మీఁగడలుఁ ♦ బల్మరుబొజ్జలనిండమింగి యే
కాలము నాలవెంటఁజని ♦ కర్షణకెట్టి శ్రమంబులేమిచే
జాలఁగఁ గ్రొవ్వి గొల్లలతి ♦ సాహసులై త్రిదశాధి నాథులన్
దేలికఁజేసియాహుతికి ♦ దెచ్చిన ద్రవ్యములన్ హరించిరే.

వీరలకు, వీరిగోగణంబులకు నాదిపోషకుఁడ నేని యెఱుంగరు
కాఁబోలును? నాకాగ్రహమువచ్చినఁ దుచ్చులగువీరెంత! వీరిగోగణ
మెంత! రెండేండ్లు మేఘముల వర్షము గుఱియవద్దనినఁ జాలదా?

క. గోవులకు మేపువోలుల

నే వర్షము గుఱియఁబోవ ♦ నీకుండిన వా

రావులతో వై శంభే

చావరె యెందునను దిండి ♦ సమకూడమిచేక.

బృహ—వారల్లెందునకు యాగము మానిరి?

దేవేం—ఎందునకు మానిన మనకేమి? మానిరి వారి గిర్విమడఁచుటకు
మనకది చాలును.

బృహ—ఇంద్రా! తుమించి నామాట వినుఁడు. వారేదియో యవి
లంఘనీయమగు నవసరము లేనిదే యూరక మఖము మాను
దురా?

దేవేం—నారిపొట్టలఁ బోసికొనుటకంటె వేటొక యవసర మేమున్నది?
భటులారా! వారు మానుట కంతకంటె నేమైనఁ గారణ
మున్నదా?

భటు—ఉన్నది. అది తెలిసికొనుటకే యింత తడవైనది. వ్రోపల్లెలో
గొల్లలందఱు ధేవరపేర యాగము చేయుటకు సంసిద్ధులయి
యుండగా, సందుఁగను నొక పెద్దకుఁ గొమ్మకైన కృష్ణుడను
బాలుఁడు వారికేదేదియో బోధించి వారిల నివారించెనట!

దేవేంద్ర—ఆ బాలుడు మాన్నిందెనా? ఉన్నదియున్నట్లు చెప్పుచున్నావా?
లేక నోమ మధికముగాఁ బాసముచేసి నీకోటికొలఁది బ్రాలు
చున్నాడవా? జాగ్రత్త!

భటు—దేవా! నిజస్థితినుండి వీసమంతయున నేవేటుగఁ బల్కుటలేదు.
ఆ బాలుడు చాలఁ జిన్నవాడెయట!

దేవేంద్ర—ఆబుడుతడు చెప్పిన వాడుమానిరా? గొల్లలకేమైనఁ బిచ్చిపట్టి
నదా? ఆ బాలుడు వారితో నేమని చెప్పెను?

భటు—ఆతఁడు వారితోఁ బల్కినమాటలు మేము తెలిసికొన జాల
మైతిమి. కాని యాతడు వక్కాణించిన ముఖ్యగ్రంథములు కనుఁ
గొంటిమి.

దేవేంద్ర—ఏమవి?

భటు—“మనకు వర్ణములు కురియుటలో దేవనాథుని సాహాయ్య మే
మియు లేదనియు, వర్ణము నై సర్గికముగాఁ దనంతఁ దాఁగురి
యక మానదనియుఁ గావున దేవనాథునకు మఖము చేయించుట
వృథావ్యయమనియు” బోధించెనట.

దేవేంద్ర—ఎట్లూ? కంఠకావరపుమాట లన్నియు నాబుడుతని నోటి
వెంట వచ్చినవే? వాడెట్టి వాఁడు?

భటు—ఆతనిఁ జూడకుండుటచే వాడెట్టివాడో మేమెరుగము. కాని
యాతఁడెవ్వరిమాటయును వినక యెప్పుడును పలుగాకి పనులు
చేయుచుండు నని మాత్రము వింటిమి. మఱియు యాదవులం
దఱకు నాతఁడనినఁ జాలభయమును గౌరవమును గూడనట!

దేవేంద్ర—వాడెట్టి వాడయిన మనకేమి? మనయెడల సగౌరవముఁజూపి
యుండుటచే వారని దప్పక శిక్షింపవలెను.

భటు—మేమెఱిగిన విషయము లందేదియు దేవరకడ దాపరాదు.
నాబాలుడు గొల్లలకొక కొండనుఁ జూపి ఈ కొండపై మన
యావులు మేయుచుండుటచే దేవనాథునికంటె నీకొండయే

మనకు జాలనుపకారిగానున్నది. కావున మీ పూజలన్నియు
నిక నీకొండకుఁ జేయుఁడని పురికొల్పెనట!

దేవేం—(కోపముతో) ఓరీ! పొగరబోతా! నన్నింతగా నెగ్గాడితివా?
ఇక నీవని పట్టితెదను. అకట్టఁడు చెప్పినట్లాగొల్లలకొండకుఁ
బూజచేసిరా!

భటు—ఇంకను జేయలేదు. నేహో, కేపో చేయఁబోవుచున్నారు.

దేవేం—ఏమీ! తుచ్చులగు మానవుల కింత యదరిపాటా? ఇంత
నిర్లక్ష్యమా?

క. పుట్టినదాది జరామృతి

నెట్టనలై వచ్చుదేహ ♦ నిచయంబులతో

విట్టిపడుటేల వీరలు

మట్టించెద వీరినపుడు ♦ మనుచు నెవఁడో?

అట్లుఁ చూచెడఁగాక! ఓరీబాలకా! దేవేంఁడనికేవచ్చు నాగ్ర
హము, నీవేదియోదుండగము చేసినప్పుడు నీపై వచ్చిన నీజనని కోపము
వలె జల్లారునది కాదునుచూ?

తే. గీ. పుల్లతో నాపుతోకపై ♦ బాడుచుకొనుచు

“చొచ్చి, చొచ్చి, వో” యటంచు మునువీపు ♦ పెచ్చుపెరిగి

దేవనాథునికెదురుగాఁ ♦ దిరిగినావె?

పురుగు సెద్దమంటలపైకిఁ ♦ బోవునటులు.

వర్షములఁ బట్టుమని యొక రెండేడు లాఁపిరినా మీగోవులు
మేయుటకు గడ్డియేలేకుండును. అప్పుడు నీకడుపునింపుకొనుటకు వాని
చన్నులలోఁ బాలులేక, నీవు కొన్ని నాల్గాకలితో మలమల మాడినఁ
గాని నీయొడలికొప్పు కరిగదు. తలపొగరు తగ్గదు. దేవనాథుఁడు
నెవరచుకొంటివో? ఓరీ! భటులారా! మేఘదేవతలఁ బిలిచికొనిరండు.

భటు—(నిష్క్రమింతురు.)

బృహ—(తనలో) నేడితని కేటావో తగినకారణము లేకయే, కోపము తిశయముగా వచ్చుచున్నది? ఈతనివైఖరిచూడ నీతనికిఁ గొలదికాలములోనే యేదియో సంకటము వచ్చునట్లున్నది.

తే. గీ. తగినకారణములేకయే ♦ మిగులజనుడు

కోప, చింతాభయంబుల ♦ గూడియున్న

వాని పర్యవసానంబు ♦ లైచ వెలలు .

గొలదికాలంబులోనే రాఁ ♦ గలపు నిజము.

(ప్రకాశముగా) రాజా! పిల్లవాఁడువద్దనిన యావపులందఱొక్కనాఁగ నీమఖము మానుదురా? వింతగానున్నది.

దేవేంద్ర—వింతయగుకాక! వారు మనల ధిక్కరించుట గొప్పనేరమందురా? కాదా?

బృహ—వారుచేసినది గొప్పనేరమే! చాల గొప్పనేరము. కాని యా పిల్లవాఁడు బోధించుటేమి? బెద్దవారు వినుటయేమి? చూడగా నేదియో వింతగానున్నది. ఇదిగో! చూడుము. మనమందఱము మనపిల్లల—మనకుఁ బిల్లలులేరుగా—లోకములో సాధారణముగాఁ బెద్దవారిబోధనలు చిన్నలువినుట సహజము. ఒకవేళ నేకఋణై నఁ బెద్దలకెదురాడిన రెండుతాడవము లొసగ్గి వానికి బుహుతనిమాటపై నర్తించుటయా?

దేవేంద్ర—కనులకుఁ బొగరెక్కి కండకాపరమున మతులుసెడినవారందఱి నలె నత్పక్షమునఁ జరింతురా?

బృహ—అటుకాదు. దీనిలో నేదియోవిశేషమున్నది. ఇప్పుడు మీరు వర్షము మాన్పించినను వర్షములేమిచే వారికి బాధ కొంతకాలమునకుఁగాని కలుగదుగదా? కొంతకాల మాఁగి దీనియందంత మంతయు బాగుగ నెఱిగిన తరువాత నేకార్యమునకుఁగడఁగిన నేమిబాధ యున్నది? తొందరపడిన నేరికి హాని చేయుదుమో?

ఒక్కనిపైకోపించి షర్లముల మాన్పిన యెడల లోకమున కంత
టికిని హాని కలుగునుకదా! ఎలుకను -సంహరించుటకు యిట్లు
కాల్చుటయను సామెత భూలోకమున నున్నది.

దేవీ—కావున తమయద్దేశమేమి?

బృహ—వీరు యింద్రయాగము సలుపకన్న నేమి! మనకాహుతినిచ్చు
వారెందఱు లోకములలోలేరు?

దేవీ—మీరు ఎప్పుడు మమ్ము విక్రమింపనీక, యిట్లేనివారించుచుం
దురు. దానవులఁ జూడుడు. వారి మానసేచ్ఛలే నీతులుగను,
వారి సౌకర్యములే ధర్మములుగను, విష్ణువీంగుచున్నారు గాని
నీబోటి ముసలి మూర్ఖులనే వేదమంత్రములుగాఁ బాటించుచు
న్నారు? హిరణ్యగర్భంను, ఫాలనేత్రుఁడును, వారికిఁబ్రత్య
క్షమై వారికి వరములిచ్చుచున్నారు గాని మన దేవతలకేమైన
నిచ్చుచున్నారా? విష్ణునంతటివాఁడవతారములెత్తుట వారికొ
ఱకా నాకొఱకా? తుదకోడి చచ్చినఁ జచ్చిరిగాక! మనదేవత
లలో నొక్కఁడైనను హిరణ్యకశ్యపుని యంత కీర్తి గడించెనా?
రావణునియంత శౌర్యముంగాంచెనా? ఇప్పుడు భూలోకమున
దేవరిల్లు శిశుపాలునియంతపేరైనఁ బొందెనా? ఎందువలన వా
రలకును మనవారికి నింత తారతమ్య మున్నది. మనవారెట్లు
పోయిన నేమివచ్చునోయని వెనుకాడుట చేతను, వారు వీరు
లై విచ్చలవిడిగ వర్తించుటచేతను—సాహసమే యన్నిటికిని
బ్రధానము. కావున నన్నిందుండి నిరుత్సాహపఱుపకుండు.

బృహ—(తనలో) ఓహో! రసము ముదురు చున్నది. ఈముంగోప
మితని నూరక పోనీయదు. ఐన నింకొకసారి చెప్పిచూచెద.
(ప్రకాశముగా) రాజా! నీమేలుగోరువాఁడ నగు నామాట
నింత యాలింపుము.

సీ. దేవేంద్ర! నీమేలు • దినదినంబుచుగోరు

గురునిమాటకు కిన్న • గొనకుమయ్య

గొప్పవారలకై నఁ • గొలఁదికార్యంబైన

నూహించి యొనరించు • టొప్పయ్య

కోపంబుమదిఁబూని • పాపపుణ్యంబుల

దెలియ కెవ్వరికెగ్గు • దలపకయ్య

చిన్నబాలుఁడుగాన • శిక్షింతుమవలీల

సనినమ్మి వానిపైఁ • జనకుమయ్య

తే. గీ. గొల్లకుఱ్ఱఁ డల్పుడెయంట • కల్లయయ్య

యేనతని నొక మిన్నగా • నెంతైనయ్య

యెట్టిపుట్టలో నేపామె • యెఱుంగమయ్య

యాతురితమాని లెస్సగా • సరయుచుయ్య.

దేవేంద్ర—అవెట్టిగొల్లలు మమ్ము ధిక్కరింపఁగలరా?

బృహ—ధిక్కరింపఁజాలరను కొనుము. ఐనచు గొంచెమాఁగి సంగ
తుల నెఱుంగుదుము. ఒకవేళ నీవిప్పుడు వర్షమునిలిపెను కాల
మునకుఁగాని వారికి బాధగలుగదు.

దేవేంద్ర—అట్లేని వారి గర్వప్రహరణము చేయుటకొక విధము గలదు.
అనావృష్టివలన బాధ కొంతకాలమునకుఁగాని మానవులకుఁ దో
పదు. అతివృష్టివలని సంకటము అప్పుడే తెలిసివచ్చును. శ్రీ!
మేఘదేవతలు రావో?

మే. దేవ—(ప్రవేశించి) స్వామీ! ఏమిసెలవు?

దేవేంద్ర—మిఠిక్షణమే మీమిమేఘ జాలములతో - ఏవి? ప్రళయ కా
లమున వెడలు మేఘములన్నిటితో భూలోకమున ప్రేషలై
యను గ్రామంబుపై కేగి యాపల్లెయు నాపరిసరప్రదేశములన్ని
యును నాలుగై రావతములంత భోతుగల జలార్ణవమగునట్లుగ

నలుములతో, బిడుగులతో, మెఱుపులతో, హిమ శిలా
పృష్ఠిగురిసి యావదేశమునంతను నాశము చేయవలెను. అట్లు
చేసి వచ్చితినేని మీరు కోరుకొనినవెల్ల నిచ్చి సంతోష పెట్టు
వారికి. నేనుగూడ నైరావతమునెక్కి మీపేంటవచ్చెద. బృ
హస్పతీ! తామింక అశ్రమంబునకు విచ్చేయుండు.

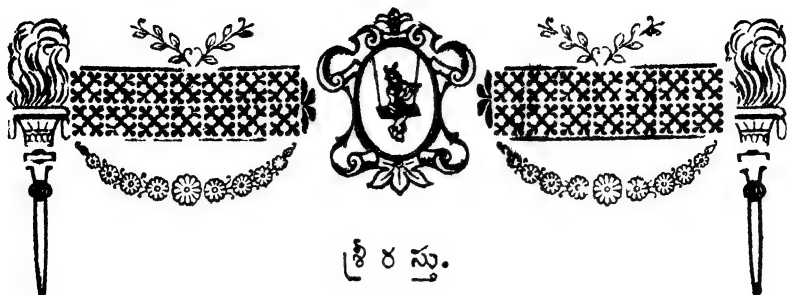
(నిష్క్రమించును.)

బృహ—ఆహా! ఎంతవాడయిన నేమి:

క. కాలము దాపురించుతఱి ♦ గాంచడు మేలునుకీడుగాని, తా
మోలనెవండున్యాయమగు ♦ ముచ్చటయొక్కటిచెప్పజూచినకొ
గాలునియట్టు లుగ్రుడయి ♦ కట్టడియొకడుదెట్టు, వానికో
బోలినశిక్షయశాదనుక ♦ బుద్ధియుగల్గదు కాలవక్రతా
లీలనెదుర్కొనం జనగ ♦ లేడు విధాతయు వానితాతయుకొ.

(నిష్క్రమింతురు.)

శ్రీశోభనాద్రీశ్వరోపజయతామ్.

శుభమస్తు.

గోవర్ధనోద్ధారణము.

తృతీయాంకము.

—o—o—o—

గోవర్ధనగిరిప్రాంతభూమి.

ప్రవేశము—కృష్ణుడు; 1, 2, 3, 4 గొల్లలు. కొందఱుగోపికలు.

గోపిక—ఏమి కృష్ణా! నీకట్టుదల! ముసలివారిసందఱును నీమాట చాతు
ర్యంబున నీదారికిఁ త్రిప్పి, దేవేంద్రునిపేరఁ బెట్టవలసిన యాగ
సంభారముల నీగట్టునకుఁ బెట్టించుచున్నావు!

కృష్ణ—పెట్టుటకదా కావలసినది; ఇంక నెవ్వరిపేరఁ జెట్టిననేమి? అన్ని
యుఁ దుదకొకస్థలమునకే పోవునుగదా!

తే. గీ. ఏరికిచ్చిననేమవి ♦ యెల్లందుదకు
దైవసంప్రీతి కరములై ♦ తనరుచుండు
నీరమేనదిలోబడి ♦ పాటుచున్న
గడకు నాగరంబుచుడేరి ♦ కలియుఁగాడె?

2 గోప—కృష్ణా! అదిగో చూడుము. నీవుచెప్పినప్రకారము మన మం
దలన్నియు గొండచుట్టు నెల్లప్రదక్షిణము చేయుచున్నవో
కృష్ణ—అవును! ఆహా! వానియందము చూడుము.

సీ. సొగసైన నడకతో ♦ సుందరాకృతితోడఁ
గోమలాంగులఁబోలు ♦ గోవులవిగో!
తల్లియావులచుట్టుఁ ♦ వాండవంబొనరించి
ముద్దులొల్కెడిలేఁగ ♦ మూఁకలవిగో?
పెద్దఱంకెలతోడ ♦ పెనుమూపురములతో
బుసపెట్టిచనెడి నాఁ ♦ బోతులవిగో!
వడియైచ నట్టలు ♦ నసివాటుగిత్తలు
రాజిల్లలాగు గో ♦ రథములవిగో!

తే. గీ. అమలపాయసంబుల నిండి ♦ నట్టికుఱ్ఱ
చయముతో నొప్పగోపాల ♦ సంఘముదిగో!
చలిత తనుమధ్యవిలసన ♦ సస్మరాళ
గమనముననేగు గోపికా ♦ కాంతలరుగో!

బల—చూచితిరా! ఆయుర్సవ మంతయు నెంతసంతోష కరముగా
గిరిప్రదక్షిణముచేసి పల్లెలకుఁ బోవుచున్నదో.

3 వ గోప—ఆహా! బొజ్జనిండ తియ్యని వంటల భుజించితిమి. చల్ల
గాలిహాయిగా నున్నది. ఈపచ్చిక పట్టల పండుకొని హాయి
గా కథలుచెప్పుకొందము.

(అందఱు పరుగుదురు.)

1 వ గోపిక—చిన్నికృష్ణా! నేనుపాయసము బాగున్నదా! తేక పర
మాన్నమా!

కృష్ణ—నీవేదినడ్డించితివి?

1 వ గోపిక—పాయసమే;

కృష్ణ—అదేబాగున్నది.

1 వ గోపిక—కాదు. మఱచితిని. నేనువడ్డించినది పుమాన్నమే.

కృష్ణ—ఓ! జ్ఞప్తికివచ్చినది. అదే రుచిగానున్నది.

1 వ గోపిక—కల్లలమారి పిల్లడా! నేనేదివడ్డించలేదు.

కృష్ణ—కావుననే ఇండును నాకురుచింపలేదు.

2 వ గోపిక—ఆ! ఏమీ! వడ్డించినదినేను.

కృష్ణ—ఓహో! అట్లట్లే! కావుననే కడుపునిండ బట్టితిని. మా అన్న
య్యననుగుము.

బలరా—ఓయిబాబు! నాకు మాటాడుట కోపికలేదు. నిద్రవచ్చు
చున్నది.

సందు—అవును. కడుపునిండ దినిననాడు విశేషముగ మాటాడ
కూడదు.

1 వ గొల్ల—కొంచెమునేపు నిద్రబోవుదము.

అందఱు—అవును. అవును. అట్టిట్లు పొరలి కొంచెము కన్నుమూసి
గాని ఆయాసము తీరను.

అందఱు—అవును. ఆ! ఆ! (అని ఆపులించుచు గుట్టువెట్టి నిద్రింతురు)
(ఉఱుములు, మెఱుపులు.)

కృష్ణ—అన్నా! లెండు. లెండు. గాలివాన వచ్చుచున్నది.

(అందఱు మేల్కొందురు.)

1 గోప—ఇప్పుడేగదా! కన్ను మూసికొన్నాము. ఆ! ఆ! (ఆపులించుచును.)

2 గోప—అప్పుడే యామబ్బులన్నియు నాకాశము నిండినవేమి?

3 గోప—ఇంతనల్లని మబ్బుల నెన్నడును చూడలేదు. రాత్రివలె
జీతట్లు క్రమ్ముకొని వచ్చుచున్నవి.

కృష్ణ—మబ్బు క్రమ్ముకొనినప్పుడు చీకట్లు పడకుండునా? మీకెందు నకీవీంత?

1 గోప—అరెలే! అపెను గాలి యప్పుడే ఇక్కడకు వచ్చినది.

కృష్ణ—(చప్పటులఁగొట్టి నవ్వుచు) ఓ హో హో! అటు చూడుడీ? గోపికల కేశబంధములు ముడివీడఁ దుమ్మెదల చాలువలె గాలి కెల్లెగురు చున్నదో?

1 గోప—కృష్ణా! నీకప్పుడు గోపికల మెచ్చుకొను సంబరమేనా?

కృష్ణ—ఇప్పుడంతకంటె నుపద్రవ మేమివచ్చినది?

1 గోప—ఏమివచ్చినదా? అబ్బ! ఈగాలి యెంతబల్లఁగా నున్నది? నడిసీతువునందుఁ గూడ నింత చల్లదనము లేదే! దాడలాడు చున్నది.

2 గోప—(వణఁకుచు) మంచువేసవి కదాయని, కప్పుకొను కంబళుల నైనఁ దెచ్చుకొనలేదు.

3 గోప—అండఱమీచెట్టు మొదటి కేగుదము రండు. (లోపల నేదియో విఱిగినధ్వని యగును) అమ్మయ్యో! అంత పెద్దచెట్టే విఱిగినదే. ఏమి యీగాలి బలము!

1 గోప—మనము దానిక్రిందకుఁ బోయిన తరువాత విఱుగక ముందు గనే విఱిగినందునకు దానికొక దండము పెట్టుము. (లోపల నులుము మెఱుపులసడి) అయ్యయ్యో! ఈ గాలితోఁబాటు వాన కూడనా! ఇట్టి యులుములను, మెఱుపులను, నేనెప్పుడును చూడలేదే!

2 గోప—ఓరీ! మనము త్వరగా నిండ్లలోనికిఁ బోయి దాఁగికొందము రండు!

3 గోప—పాపము మన గోవులో?

2 గోప—వాని సంగతి రేవు చూడవచ్చును తెమ్ము!

కృష్ణ—న్నేహితులారా! నేనుండగ మీకీధయ మెందులకు? ప్రకృతి స్వభావమునఁ గాలమునకు వచ్చు వానకే మీరు తల్లడిల్లు చున్నారా? ఈవర్షమేంత సొగసుగఁ గురియుచున్నదో చూడుడు!

1 గోప—ఇదియేమి సొగసుబాబూ! నీకిది యొక యాటగానున్నది కాబోలును! మాకుఁ బ్రాణసంకటముగా నున్నది. ఓ. ఓ. చలి. చలి.

(పైనుండి చినుకులును పెద్దనడగండ్లును బడుచున్నవి.)

2 గోప—బ్రతికియున్న బలునాకేరి కొని తినవచ్చును. పరుగో! పల్లెకు! (కృష్ణుడుగాఁక కొదువవారు కలవరపడుచు పరుగెత్తి నిష్క్రమింతురు.)

కృష్ణ—(నవ్వి) నేడలంచినంత యైనది. మంచి వినోదము జరుగుచున్నది. మఖము మాన్పించితిని కోపించి దేవేంద్రుడీపని చేయుచున్నాడు. పాపము మాగొల్లలందఱు తాళ్ళవానకు భీతిల్లి యిండ్ల కుఱికినారు. వృథాప్రయాసముకాని దేవనాథుని తాళ్ళ వానకాయండ్లు మాత్రమాఁగునా? (ఉలుములధ్వని) నిజము. అదిగో! మావేపల్లె పై నే విశేషముగా తాళ్లు పడుచున్నవి. (అవులఱచుధ్వని) అరేరే! ఈసందడిలో నా ప్రియమిత్రములగు గోవుల మఱచితినే. అవియు తాళ్ళవానకు భయమంది యార్చుచున్నవి అకటా! ప్రాణమనిన నీజంతుజాలమున కంతకు నింత భీతి యెందునకో! (లోపలధ్వని) ఓహో! వేపల్లెపైఁ బడుగులు పడుచున్నవే! మావారే యపాయము నొంది యుండరుగదా! ఇండ్లు పోయినను మావారికి ప్రాణాపాయము గలుగకుండుగాక! ఇఁక దేవేంద్రుని యిష్టము వచ్చినట్లు తాళ్ళు రువ్వనిమ్ము.

(తెఱలోఁ గలకలము)

అరేరే! చిత్రము! ఏరికి అపాయముఁ గలుగకున్నను అందఱును భీతిల్లి మావారిలా యిల్లుగూల నీయింటిలోను, నాచెట్టు విలుగే

నీచెట్టుక్రిందను, నీపుట్టక్రిందను, నీపుట్టగూల నింకొక పుట్టచా-
టునకు నెట్లులుకు చున్నారో! వెట్టులారా! ఆ ప్రయత్నము
లన్నియు మిమ్ముఁ గానలేవునుఁదీ! నాకడకు వచ్చినఁగాని మీకు
క్షేమము దొరకదు.

తే. గీ. ఆపదలు గల్గునపుడు జీ • వాళి యెల్ల
ఢీతినట్టిటు గొట్టుక • పెనఁగుకంటె
జిత్తమున నన్న నొక్కెంత • చింతసేసి
శరణుటన్న బాధలవెల్ల • నమసిపోవె.

ఓహోహో! సల్లెలోని యిండ్లన్నియుఁ బడినమాప్తి యగుటచేఁ
గాఁబోలు మాగొల్లలందఱు, విఱిగి పై బడునను భయముచేరఁ జెల్ల
క్రింద దాఁగెనొల్లక బయలున నట్టిటు లఱుకుచున్నారు. ఏమి వీరి
యున్నాడము. పరుగిడినంతనే పైనుండి పడుతాళ్ళదెబ్బలు తప్పనా?
ఓ మామయమవీరులందఱును! ఇప్పుడు వారివీరత్వమేమి పనికివచ్చును?

(లోపల) కృష్ణా! ఎక్కడనున్నావు?

కృష్ణ—వీరెవరు? ఓహో! నాగోపికలారా! ఇంతసేపటి నుండియు వీరి
సంగతియే మఱచి పోయితిని. నాపము వీరు చలిలోఁదగిసి
యెంత వణకుచున్నారో! అకటా! వీరిలో ముసలివారు కూడఁ
జాలమంది యున్నారే! ఇదిగో! ఒక గోపిక యిటు వచ్చు
చున్నది.

ప్రవేశము—గోపిక.

గోపిక—కృష్ణా! ఎక్కడ నున్నావు?

కృష్ణ—ఇక్కడ! ఇక్కడ! ఏమి యుపద్రవము వచ్చినది? అట్లు కేకలు
వేయుచున్నావు!

గోపిక—నీవు చూచుచునే యుపద్రవమేమియని యడిగెదవా? ఇదిగో
నాభుజమును జూచుము. తాటిపండంత తాయి పడఁగానది
యెంత నొచ్చుచున్న దనుకొంటివి?

కృష్ణ—ఏదీ చూడనిమ్ము! (భుజముపైఁ జేయిమోపి) ఇప్పుడేమాత్రము నొప్పిగా నున్నది?

గోపిక—మాధవా! నీవు నిజముగా నూపాలిటి దేవుడవే. నీవు చేయి మోపినంత మాత్రమున నా బాధయంతయుఁ బోయినది.

కృష్ణ—తక్కిన వారందఱు నెక్కడనున్నారు?

గోపిక—అందఱుఁ దలయొక దిక్కునకుఁ బోయి యున్నారు. కాని కొందఱుమాత్రము మీతలిదండ్రుల చుట్టును జేరి మీఘాలమున నింత వచ్చినదని వారిని దూషించు చున్నారు.

కృష్ణ—అ! నిజముగనా! మాయయ్యచు, మాయయ్యను దూషించుచున్నాడుగా! వారి తప్పేమున్నది? నీవిప్పుడే మఱలఁ బరుగెత్తి పోయి నేనిందున్నానని చెప్పి నాకడ కందఱును బిలుచుకొని రమ్ము. మీ కేయపాయమును లేకుండఁ గావాలెద.

గోపిక—సీయెట్లనుండి పోయిన మఱల నాపై తాగుపడునేమో!

కృష్ణ—ఏమియుఁ బడవు. ఒక్క పరుగునఁబోయి వారలందఱును ధమ్మంటి సనుము. నాముద్దులాడివిగా! పొమ్ము.

(గోపిక నిష్క్రమించును)

కృష్ణ—ఆట ముదిరినది. చూచి నవ్వదగిన సమయము దాటిపోయినది. పీరిని గాపాడవలసిన యదను వచ్చినది. దేవేంద్రుఁడతని పంతుఁడుఁ గెలిచెనని యుద్విఘ్నము చున్నాఁడు గాఁబోలును. ఎట్లు నేనుండగనే వాగొల్ల లొకనిచేత లొంగుదురా? వారి కొకనిచేత భయముకల్గునా! చూచెదగాక!

(లోపల నావులఱచు నడి)

అరెరే! నాముద్దు దూడలపై నింతైన దయలేక కఠినశీల లెట్లు గురియించు చున్నాడు! అమ్మా! నాకన్నల పంపవగు తెల్ల యావు మెడనుండి రక్తము కారుచున్నదే. తాతిదెబ్బ తగిలినది గోలును! ఓ! దేవేందా! ఇంక సీగర్వభంగము కాగలదా

(ప్రవేశము—గొల్లలు, గోపికలు, బలరాముడు, నందుడు.)

బలరా—తమ్ముడా! నీవుచేసిన దాని పర్యవసానమును జూచితివా?

నందు—కుమారా! దేవనాథుని కాగ్రహము వచ్చుచు నేను ముందే చెప్పలేదా!

1 గొల్ల—మేమిప్పుడెందుఁ బోయెనము?

2 గొల్ల—ఈతాళివానిలో బ్రతుకుట యెట్లు?

గోపికలు—మాధవా! మాగతి యేమిచెప్పెదవు?

కృష్ణ—అఁగును! అఁగును! అందఱొక్కసారిగా నన్నడిగిన నేరికి బదులు చెప్పివాడను?

బలరా—మేమందఱ మొక్కసారి తాళిదెబ్బలు తినలేదా?

కృష్ణ—కొంచెమాఁగును! భయమేమియు లేదు. ఈవర్షమిప్పుడే తగ్గి పోగలదు.

(తాళివాని పనుచున్నది.)

గొల్లలు—అమ్మయ్యా! తాళివాని మావెంటాడుచున్నది. బాబో! ఈదెబ్బలకుఁ దాళలేము. దేవుడా! ఇంకెంతైన బాతిపోయెదము.

(గోవుల యార్పులు)

బలరా—కృష్ణా! ఏమి యారకున్నాడెవు?

గోపికలు—స్వామీ! మమ్ము రక్షించుటకిదియే సమయము!

కృష్ణ—అన్నలారా! అక్కలారా! భయమందకును. ఓరీ ఇంద్రా! కృష్ణుని కడనున్న గొల్లల నొంచుట సులభ మనుకుంటివేమో పొరఁబడితివి?

శా. ఓరీ! గొల్లలు వెట్టిగొల్లలని నీ ♦ వుద్రోక సంరంభివై

కారుణ్యంబును మాని వృద్ధజనులుం ♦ గాంతామణుల్బారుకొ

ఘోరార్థింబడికుంద; భీతిఁగలఁగన్ ♦ గోయాధముల్; రాళ్ళనూ

పై రువ్వొ, భవదీయమేఘవీరతిం ♦ బంపించితే! దుర్మతి!

ఉ. పంపిన నీదుమేఘము ల ♦ పారముగా శిల లెన్న మాపయి
నింపినఁ, గాఱుచీకటలు ♦ నిండినఁజేరి మహాబలుండు బ
త్తైపుగవీచినఁ, యశని ♦ తీవ్రతతో పయినాడుచున్న మా
కొంపలు గూలిపోయినను ♦ గొల్లలు లొంగరునీకు నింతయున్.

చ. బలముగలాడ నంచు సుర ♦ పట్టము నొందినరాజ నంచు, నా
పిలుపున నెల్లలోకములు ♦ భీతిఁ గలంగెనునంచు, నద్రముం
గలుగు నటంచు నీవుకడు ♦ గర్వముతోడఁ దలంచితేమి? నా
చెలులగువీరి నేమియును ♦ జేయఁగజాలవు నీబలంబునన్.

శా. లేరే, యింద్రులుమున్ను, దేవతలఁ బా ♦ లింపంగ? యాగాల్కిగై
కోరే! వారలు నీవలెన్ జనులపైఁ ♦ గోపించి, యేపాప సం
చారం బెల్లనిగోగణంబుల వడిన్ ♦ జంపంగ రాల్చివ్వఁగా
రారితైన యెఱుంగనే సురపురీ ♦ రాజేంద్రులం బెక్కుటన్.

ఉ. నాయెడఁ గోపమూని సుర ♦ నాభుండవయ్యును నన్ను నేమియున్
జేయంగలేక దీనులగు ♦ చిన్నల వృద్ధులఁజూచి వీరిపై
నేయఁగజూచినా వహవా! ♦ యేమని చెప్పుదునీడు శౌర్యమున్,
న్యాయము, దోషి నన్వేషచి ♦ యందఱి నేచుచ్చునుండఁ బాడియే.

ఉ. గొల్లల నొంపఁజాలితిని ♦ కోరికదీరెఁగదా యటంచు నీ
వుల్లసమాడకేచట ♦ నుండఁగ గొల్లల కెక్కురాదు వే)
సలైయు, నిండ్లఁ బోయినను ♦ భద్రముసేసెడఁ జూడువీరి, నీ
వెల్లియు నాపయింగురియు ♦ మిచ్చులెఱంగున రాలవానలన్.

(జెనుకకుదిరిగి తనవారినిజూచి.)

తే. గీ. భయముఁ జెండకుఁడిరిక మీ ♦ పయినిరాళ్లు
గురియునంచు నేనిదిగొ యా ♦ గిరివిరంబు
నెత్తిగోవులకుమ మీకు ♦ నెల్లరకును
బట్టుకొడను దగునాత ♦ వత్రముగను.

రిండు, నాతోడరండు. నేనుండ మిమ్మివ్వజేయమి చేయఁ గలఁడు?

బలరా—అమ్మండ! ఏమనుచుంటివి? ఈపర్వతమునెత్తి మాకు గొఱు గుఱఁ బట్టెద ననియూ?

అందఱు—మాధవా! మముఁ ద్వరగా నెందైనఁ గొనిపొమ్ము. ఈరాళ్ళి దెబ్బలకుఁ దాళింజాలకున్నాము.

కృష్ణ— వేఱుగా శంకసేయక నాతోడరండు. (పర్వతమును సమీ పించి) పర్వతరాజమా! నీవిన్ని దినముల నుండియు మాగోవు లకు వలయునంత కనవు నిచ్చుచుండుటచేతనే గాక, మీపర్వత కులమున కంతకును శత్రువగు దేవేంద్రుడు నావారిని నిలువ నీకుండుటచే నీయదనున నీవు తప్పక మాకుఁ దోడ్పడి యుప యోగికారి వగుదువుగాక!

తే. గీ. గిరివరా! రాళ్లుమాపైని ♦ గురియకుండ

నేను నిన్ను చిత్రంబుగా ♦ నెత్తుచుంటి

చలనమందకే కెంగేలి ♦ చివర నిలిచి

హిమశిలల నాపిక్తే లాస ♦ సచులగనుమా.

(గోవర్ధనము నెత్తుచున్నాడు.)

సంమ—మన కృష్ణునికేమైనఁ బిచ్చిపట్టినదా! ఇదేమిపర్వతము నెత్తఁ బోవుచున్నాడేమి? ఆ! ఆ! ఆ! అట్లు నిజముగా నెల్లలనాడి లేచునది పర్వతమేనా! ఆ! ఆ! నాకన్నలు సరిగాఁ జూచుచు న్నవా? నాకుఁగూడ మనోభ్రాంతి కలుగలేదు గదా!

(అందఱు నాశ్చర్యమునుఁ బొందుచున్నారు.)

బలరా—మనము చూచునదంతయు నిజమే! మసల రక్షింప భగవం తుండగు శ్రీకృష్ణుణ్ణిట్లు చేయుచున్నాఁడు. సందేహింపఁడు. మొదట నామహాత్మునికి సమసారి మొనర్చుఁడు.

(అందఱు జాగిలఁబడి మ్రొక్కి లేచుచున్నారు.)

కృష్ణ—నాగోపకులారా! వెలుపల నింక నాలించినచో మీపయిని రాళ్లు ముతీయుఁబడును. తడయక లోపలికి రండు.

సందు—నాచేతులపై బెరిగిన చిన్నికృష్ణుడే యీపని చేయుట! ఒరీ! రామా! నీబుద్ధికూడ భ్రమఁ జెందలేదుగదా!

1 గొల్ల—ఆపద్ద గట్టంతయు మాకృష్ణుని చిటికెనవేల్చిపై నిలిచి యున్నదే!

గోప—చూడు మాపర్వతమెట్లు కదలక నిలిచియున్నదో?

సందు—మన చిన్నికృష్ణుడే!

కృష్ణ—మీరింకను వెలుపల నిలిచెవలేల! దీనిక్రిందకు రండు. బాలుఁ డిన్నె బలముచాలక దీనిని మీపై విడిచెదనేమోయని భయ మందునుకేమో! ఆసందియము వలదు.

శా. “బాలుండీరండు కొండదొడ్కిని మహా ♦ భారంబు సైరింపఁగా జాలండ్రియని దీనిక్రింద నిలువన్ ♦ శంకింపఁ గాఁబోలనీ శైలాంభోగిని జంతుసంయుత భరా ♦ చక్రంబుపైఁబడ్డ నా కేలల్లాడను బంధులారా! నిలుడి ♦ క్రిందం బ్రమోదంబునన్”

(భాగవతము)

అన్నా! సీవేగి గోవుల నీక్రిందకుఁ దోలుకొనిరమ్ము. అందఱు నాకడకురండు. (అందఱుఁ బర్వతముక్రింద కేగుచున్నారు.)

గొల్లలు—అహ! ఇక్కడ యెంత హాయిగానున్నదో!

ముసలిగొల్లలు—వెచ్చగచున్నది.

1 గోపిక—ఇతనిక్కడ భయములేదు.

2 గోపిక—అమ్మయ్యో! హాయిగనున్నది. నిద్ర వచ్చుచున్నది.

1 వ గొల్ల—అవును ఈవానిలో వెలుపలకు పోలేము.

2 వ గోపకుడు—ఇక్కడనే నిద్రపోవుదము.

అందఱు—అవును. వరుందము.

(అందఱు శయనించి నిదురింతురు.)

దేవేంద్ర—(తీవ్రతతో వ్రవేళించి.)

మంజరీద్వీపద.

భూసభాంతరమెల్ల ♦ పూజ్యమాననుచు
 నేమసముద్రంబు ♦ లేకమాననుచు
 ముష్కర గోపకుల్ ♦ మూడులోకములు
 జలమయంబై సూర్య ♦ చంద్ర సక్షత్ర
 వితతి పెన్నెటిలో ♦ వెతలందుననుచు
 భీతిల్లి భ్రమజెంది ♦ బెదరి యిగొల్ల
 లెల్లతల్లడమంద ♦ యీపర్వతములు
 మారుమోగంగ; నీ ♦ మహిమంపమొంద
 విద్యుత్ప్రకాశము ♦ ల్వలిగి యీజనుల
 సంధులఁజేయుచు ♦ సంతటనిండు
 సూర్యతేజమువోలె ♦ చూడంగలేని
 జీవరాసులనెల్లఁ ♦ జీకాకుడలుప;
 “ఘేళు ఘేళు” మనియొక్క ♦ పెట్టునభూమి
 గోళంబుపగిలెనా ♦ ఘోరార్తినంది
 యాభీరజనులెల్ల ♦ నడలియార్వంగ;
 పిడుగులు పడునంత ♦ పెద్దయులుములును
 వ్రేలెల్లవారికి ♦ వెఱపుగల్పింప;
 సంతలోఁజీకటి ♦ యలిసాంద్రమగుచు

పరిసరావస్థ భూ ♦ పాత్రముల్ గ్రమ్ము
 గోవులార్చుచువచ్చి ♦ గోష్ఠముల్ దూర
 మంచురాల్యానయు ♦ మబ్బులుమెరిపు
 లశని తేజంబులు ♦ సంధికారంబు
 ముప్పిరిగొన్న యీ ♦ గొప్ప మేఘముల
 బలముతోనుగ మహా ♦ బలుఁడైన వాయు.
 దేవుండ! నీవునీ ♦ ధీరతఁజూసి
 హోరవాతాహతి ♦ కుధరంబు లదరి
 చలియింప నిచ్చటి ♦ సకలభూజములు
 గూఁకటివేళ్ళతోఁ ♦ గూడి కూలంగ
 శిలలు యెండాకుల ♦ వలెనె పై కెగయఁ
 నీగిరిగుహలన్ని ♦ యెససి ఘోషిల్ల
 యాభీజనముల ♦ యావలైయంత
 ఘాళిలోఁగలసి యు ♦ ధూతమైపోవ
 వీవఁగావలయును ♦ వెట్టిగొల్లలును
 వారియావులను, వేఱి ♦ పల్లెయు, మేఱి
 బయలులు, సర్వంబుఁ ♦ బ్రబలుఁడౌ దేవ
 నాథునియాగ్రహా ♦ నలమునఁగూలు
 దుష్టకీటకములై ♦ దురపిల్లవలయు
 ఎల్లలోకములేలు ♦ నిండ్రునినన్ను
 తేలికపఱచి మ ♦ త్తిలియున్న గొల్ల
 బాలుఁడీవానలోఁ ♦ బడికుండవలయు
 వజ్రపంథముదీరి ♦ వరలంగవలయు

(అటు చిలువ జూచి) ఇప్పుడు నాకు సంతోషముగా నున్నది. మనసు కుదుటబడినది. గోస్తనముల గుంజకొని బ్రతుకు నీయాభీరులంట! నన్ను ధిక్కరించి బ్రతుకుటయట! ఎక్కడఁజూచినను వారలలో నొక్కఁడయినఁ గనబడకుండ నాశనమై పోయిరి. మేలయ్యె. (గోవర్ధన పర్వతమును జూచి) ఆ! ఇదియేమి? ఈపర్వతము నిజముగాఁ గదలుచున్నదేమి? కోపావేశములో నేఁజెప్పినట్లుగ, గాలిదేవుండీ పర్వతములతోఁ బాటుగఁ గులపర్వతములఁగూడఁ గదలించుచున్నాడేమి? గొల్లల శిష్యించుట తప్ప యది నాపనిగాదే! ఎలుకను బట్టుటకుఁ గొండత్రవ్వటయా! ఓహో! ఇదేమి? ఈపర్వతముక్రింద గుహలో నెవ్వరో నరులున్నారు. గొల్లలే! నన్నుఁ దప్పించుకొనుటకీక్రింద దాగియున్నవారు గొల్లలే! ఆ! ఎట్లు వారందఱును, వారిమందలన్నిటితోఁ గూడ నిందేయున్నారే! ఈపర్వతము క్రింద యంత పెద్ద గుహయున్నది. కాదు. గుహకాదు. గుహకాదు. నేను బర్వతముల కన్నిటికి శత్రువు నగుట చేత నాకెదురై, వారినిఁ బోషించుటకీ గట్టుపైకెగిరి, వారిపై రాళ్ళు బడినీక కాపాడుచున్నయది. అదియెట్లు? ఎగురుట కాకొండ కేమిసత్కలున్నవా? మైనాకమొక్కటితప్ప తక్కినవన్నియు నాచేతెక్కలు గొట్టఁబడి యుండలేదా. చిత్రము. (బాగుగఁ జూచి) అరే! ఆశ్చర్యము! ఇంతపర్వతమును నిజముగా నాచిచ్చ బాలుడే యెత్తియున్నాడా? నాకనులు భ్రమచెందలేదుగదా? ఒక్కటికాదు. రెండుకాదు. వేయికన్నులు; అన్నియు మోసపోయియుండవు. ఔను నిజమే! నన్ను ధిక్కరించిన ఆబాలుడే యీకొండనెత్తి పట్టియున్నాఁడు. ఔరా! వీఁడొక మాయావియగు రాక్షసుఁడు. కాకున్న నీకొండ నెత్తిపట్టఁగలుగునా? క్కాని నేను వీనినింతటితో విడిచితినేని నేజేసిన యీశ్రయత్నమంతయు నేమిబ్రయోజనము? ముల్లోకములవారు నన్నప్పుడు “గొల్లల కోడిపోయిన యింద్రుడీతఁడే” యని గేలికొట్టరా! తప్పక వీరిపనిబట్టిగాని మఱియ నేను స్వర్గమునకుఁబోవను. ఐన నింతపనిజేయుచున్న యీబాలుఁడెవ్వఁడో ముందెఱుంగవలయును. కావున వీనితోమాటాడి, బెడరించెదను. (దగ్గరజేరి)

శా. ఓరీ! బాలక నీవెవండవు?

కృష్ణ—   ,,   ,,   ఇట నీ ♦ వోగోరి, యండెల్లరక
జీరకావచ్చెదు నీవెవంగవు?

ఇందు—   ,,   ,,   అమర ♦ శ్రీనేలి లోకాళి, నా
పేరేవిన్నఁ గలంగు నిందుండచు—

కృష్ణ—   ,,   ,,   నేఁ ♦ బెంపై న గోవర్ధమె
వ్వారింగోరక మేపి యాయడవిలో ♦ వర్ధిల్లుగోపాలుండక.

దేవేం—ఎట్లు? “ఎవ్వరినిగోరకయే నీపీయడవిలో గోవులమేపుచున్నా
నాయాజ్ఞ లేకయే, చేయుచున్నావుగా? ఏమి నీగర్వము!

నీ. ఓరి? నీపేరేమి? ♦   ,,   ,,

కృష్ణ—   పేరులెన్నియొవేలు
గలవందులో నేది ♦ గావలయును?

దేవేం—(తనలో) ఆ! ఏమి వీనిపొగరు?

నీనివాసంపేడ ♦   ,,   ,,

కృష్ణ—   ,,   నిఖిల జగంబులఁ
జేలఁగుదు నాకొక్క ♦ నెలవులేదు

దేవేం—   జనకుండెవ్వఁడునీకు ♦   ,,   ,,

కృష్ణ—   ,,   ,,   జనులకే జనకుండ
గాని నాజనకుండు ♦ గలఁగఁడెందు

దేవేం—ఏమి నీతలచిరుసుదనము?

,,   ఏరుడెప్పిరినీకు ♦ నీగర్వవాక్యములో?

కృష్ణ—   ,,   చెప్పెడనేనాకుఁ ♦ జెప్పరెవరు

దేవేం—   ,,   నెత్తిట్టితివేల ♦ యీకొండనీరీతి?

కృష్ణ—   ,,   గోవుల గొల్లలఁ ♦ గావఁగాను

దేవేం—,, అట్లానచ్చటనాకు ♦ నహితమంచెలుగనే!

కృష్ణ—,, యెఱిగియేచేసితి ♦ నేమిభయము

దేవేం—తే. గీ. దేవనాథుడు కోపింప ♦ దేవగణము
భయమునలడెడి నీకేల ♦ భయములేదు?

కృష్ణ— నాకునేనాథుడను ♦ వేఱునాథుడెవడు
నన్ను భయపెట్టగాలేడు ♦ నమ్మనిజము.

దేవేం—ఓరీ! పడరుబోతా! ఆమరేశ్వరుండ నగు నన్ను నల్పునిగా
నెంచితివా?

కృష్ణ—కాని, గొల్లకుఱ్ఱనికంటె నెట్లెక్కువ వాడవు?

దేవేం—నేననిన నీకింతయైన లక్ష్యము లేకున్నదే! ఓరీ! యాగముమా
నుమని వీరినేల బోధించితివి?

కృష్ణ—ఏలబోధింపఁగూడదు?

దేవేం—(తనలో) ఓహో! ఈనీచుడు నేనేమిడిగినను సరియైనయుత్తర
మీకున్నాడే? వీనితో నిక సామవాక్యములు పనికిరావు.
(ప్రకాశముగా) వాచాటా! నేనిప్పుడీ పర్వతము నీచేతినుండి
యాడఁబెఱికి యావలవైచి యప్పుడు రాళ్ళ మఱిత నీపైని
నీవారిపైని గురియించిన నేమిచేయఁగలవు?

కృష్ణ—ఏదీ! మొదట నీగట్టు నాచేతినుండియెత్తుము. చూతము.

దేవేం—అ! నన్నింక నధిక్షేపించు చుంటివిగా? ఇదే నీపొగరడంచెడ.
(గట్టునెత్తబోఁగా నది కదలకున్నది) ఏమి యీగట్టు! నాకును
గదలుటలేదే! “గొల్లవానికున్నంత బలమైన నీకులేద” ని నన్ను
వ్వరు నవ్వరా! ఈపూన్ని నింతటితో విడువను. ఓరీ! నీవు
బాలకరూపధారినగు మహారాక్షసుడవు. కాని నాయాగ్రహ
నలమున కాఁగలేవునుమా! పర్వతమునెత్తఁజాలకున్న నావఙ్గా
యుధముతో నిన్నును నీవెత్తినట్టి యీగట్టును వ్రక్కలగునట్లు

లేసిన నేమిసేసెదవు? (వజ్ర)యుధముతో నఱుకఁబోగా సంతయుఁ జీకటియగుచున్నది. రాళ్ళవాన గాలి నిలిచిపోవును).

(శ్రీకృష్ణాదులపై తెఱచిదిగుచు).

దేవే—(తూలుచు వెనుకపడి) ఆ! నిజమా! కల్లయా! కలయా! మాయయా! మర్మమా! యంత్రమా! తంత్రమా! నిజముగా నాకు జ్ఞప్తికివచ్చు దుండగములన్నియు నేనేచేసితివా! శ్రీకృష్ణావతారతేజఁడగు జగన్నాయకున కింత యెగ్గుదలఁచినది నామనసేనా! ఇతరులదా? లేక యిది యంతయు వట్టి భ్రమయా? కాదు. కాదు. నిజమే. మాయయ్యను దూషించినదీ గర్వస్థి విదనమేనా? మానాధునకెదుటఁ జాగిలిపడక మెండికొయ్యర్హై నిలిచినదీ దుష్టతనువే? ఆతనిపై రాళ్ళుగురిపించిననీయింద్రుఁడే? మమ్ము నెన్నియోసార్లు కాచిన మహాత్మునిపై నజ్రము నెత్తిన నీకృతిఘ్నుని హస్తములే? అవును. అవన్నియునీవే! ఆదృష్టుఁడు; ఆదోషి; ఆకృతిఘ్నుఁడు; ఆపాపి; ఆనీచాతి నీచుఁడీ యింద్రుఁడే; బృహస్పతీ! నీమాటనైన నేలవిసకుంటిని? విని యుండిన సర్వేశ్వరునకింత దగ్గఱగవచ్చియు, దూఱమైయుండనే! వాదములఁబడి పూజలొనర్ప సమయమువచ్చియు, దుష్టరాక్షసునివలె నాతనిపైఁ జేయియెత్తి యుండనే? ఏలవిందును? నా పాప కోపము నాతల నానరించియుండ, గురుండవగు నిన్ను ధిక్కరించి పంపుదునుగాని సదోద్బంధనల విందునా? మేఘదేవత లారా! మీరు నేఁజెప్పినట్లేల చేసితిరి? మీకైనఁ దెలియలేదా? నేఁజెప్పినట్లు రాళ్ళు గురియకున్న, నేను విమ్మేమి చేసి యుండఁగలను? మీకు నిజమగు సధికారి యాయయ్యయే కదా! ఔను? నాకర్మ మిట్లుండ మీరేల యన్యథా వర్తింతురు? వజ్ర)యుధమా! నేనిన్న నాస్వామిపై కెత్తినను, ఆతనికేహనియుఁ జేయకుంటచే, నీవు నాకు సన్నిత్రుండవునుమా? నీ మేలెప్పుడును మఱవరు. ఛీ! నినుంబొగడు

చున్నాను. నీవు శ్రీకృష్ణపరమార్థుడు హానిచేయఁగలవాటిదానా
వా? ఎట్లు! నినుబోటి వాకకోటియైన నాతని కొనగోటినంటఁ
గలవా? అట్లు నిన్నె త్తినప్పుడు పాపినగు నన్నేలతెగనటకలేదు?
నీ! నీవు నాకు మిత్రుఁడవుకావు. శత్రుఁడవే. గోవర్ధన పవిత్ర
మా! సీతపుణ్యుఁడవు. పూజ్యుఁడవు. నామ బరమ మిత్రుఁ
డవు శ్రీపతి కెంగేలిపై నిలుచు భాగ్యమన్ని కొండలకబ్బునా?
అతనిని, అతనికిఁ బ్రియులగు గోపాలురను, గోవులను గాపాడు
పుణ్యమున్న రాక్షసుఁ బట్టువా! నేనన్నాతని వేటినుండి యూడఁ
బెఱుకఁ జూచినప్పుడు నీవు నాచేతిఁ చాకుంటుచే చాకుఁ బరమ
మిత్రుఁడవు. అయ్యో! నాకు చాలిరున్న బుద్ధియైన లేకుండ
గదా! నేఁ గురిపించిన మందుతాల్గొనువాత్ము నేమిచేయఁ జాల
కున్నను, నాతని గోవులను, గోపాలురను నెంతగా బాధించి
బహో! అందుచేత నాపై నాతని కెంతయాగ్రహము వచ్చినదో!
అక్కటా! ఈపాపమునకు నన్నాతఁడు తమించునా? ఈదుష్టుని
దుండగముగు మదిలో నెంచుకుండునా? అయ్యో! నా సరమా
త్మయే కోపించిన నాకింక నేదిదిక్కు? ఏది మార్గము! ఏది స్వ
ర్గము! ఏది దేవేంద్రత్వము! మాయయ్య సమరక్షింపనన్న, నవ
న్నియుఁ గాల్పనా? ఇంక నాకిన్నియు నెందులకు? హా! దేవ
దేవా!

ఉ. కన్నుల మాయ గప్పికొనె • గర్భవశంబున నిన్ను, శ్రీశు, నా
పన్న శరణ్యు, దీనజన • బాంధవుఁ గానక దోహబుద్ధి నే
నెన్నియొయెగ్గు లాడి, మఱి • యుంతయుఁ జేసితి నిట్టిపాపినన్
మన్ననసేయు మంచడుగ • మానస మొప్పదొకేమి సేయుదున్?

చ. వెలగిన గర్భభారమున • జిత్తమువందున మేలు కీమల్లం
దెలియక చేసినాడ, నవి • ధేముఁడనై కడుగొప్ప సేరమున్
దలచకువానిఁ గోపమున • దండప కర్ణుఁడనౌదు, కానినీ
వలుగక నన్ తమించి మహి • తాంచిత సక్రష్ణశ్రోతరాగజే.

ఉ. పరితముఁ బూని నీయెడలఁ ♦ బాపము నింతఁగఁ జేసివాడె, రా
వంతయు సిగ్గులేక కను ♦ వంచనఁ జేసియుఁ గావుమంచు నిఁ
జింతన యెట్లు చేసెదనొ ♦ చెప్పఁగఱాల మహాత్మి దోష్టాదులు
యెంతయు భీతిఁగొన్న సుతు ♦ నెవ్వఁడుగాచును తండ్రి నీకుఁ

శ. దేవవ్రాతము భూమి నెల్ల జరుయుం ♦ దేవేంద్రుడంచెపు, సం
సేవల్కలఁగ నాకె చేయఁగను నేఁ ♦ జిత్తంబుతో వేటుగా
దై సంబే మతిలేదటంచుఁ దలఁచె ♦ దర్పించి, యడ్డానినై
భావంబందున నిద్దలంపని మహా ♦ వాపుండనై తిం గిటా!

ఁ. నిన్నుఁ దలంపకుండు దన ♦ నేర్పును బావుఁ గల్గించి, గిర్విను
తోన్నతుండై న వాడెవఁడు ♦ ముద్ధతి నేపనిఁ జేయఁగూడె
సన్నతిఁ గాంచనేరఁడట, ♦ సారపవత్ర విశాలనేత్ర! ని
న్నెన్ని యెసర్ప వేగ నుతి ♦ కెక్కుచు మూఁడు పగలలబురగుండు.

నాదురదృష్ట మీఁలెఱుగు ♦ ఎఁ గరువంబున నన్న మించులా
గాదిరమా ర్చివై సురచ ♦ యంబును బ్రోవఁగి, రానినొనఁగి
పెదముఁ జేసిసెట్టి దయ ♦ పంపును జ్ఞాపకముండకుండు, న
బాధను జేసితేఱుము ♦ వావి నాశం భ క్తపాలనా.

తే. గీ. ఆది నిమకాసురుండు తా ♦ నేదమూరు
గొని, సమద్రంబుతో డాగి ♦ జని నీతిలఁ
జగపి వాణీశువకుఁ డొలి ♦ చుపు లిచ్చి
నట్టి మీస కాజము నెంచు ♦ కళికభక్తి.

ఆ. నె. పాలసుద్రమండు ♦ బడి మున్న మంకర
గిరిని మోసె మమ్ముఁ ♦ పరుసెచ్చి
యమృతమును జయంబు ♦ నమకుల విచ్చి
కూర్మనాథుభక్తి గొలుతు ♦ నెపుడు.

సీ. లానితిసీలగో ♦ బంబవేణీభార
మిరుల దిక్కులనిండ ♦ బలుగఁజేయఁ
గలిగివల్లన్నుల ♦ చలన విలాసంబు
ధీరుల మతులన్ని ♦ సీరుపరుప
లలితి వాక్చాతురీ ♦ విలసనంబాకొన్న
జనుల వశ్యులఁజేసి ♦ కోని చెలంగ
మృదుల పాదద్వయ ♦ సదమల తేజంబు
పల్లవారుణకాంతి ♦ భారదోల

శే. గీ. మేనిసౌప్యసంబును గాంచి ♦ మానసముల
వేణుతలఁపక ముల్లోక ♦ వితతి చూడ
సమృతి మమరులకును బంచి ♦ నట్టి, రుచిర
దిన్యతరిమూర్తి మోహిణి ♦ దేవిఁ దలఁతు.

మల్ల కీర్తి.

భాగ్యశీలమెల్ల మున్నతి ♦ దారుణ ప్రళయంబునన్
భూరినూ జలరాశిలోఁబడి ♦ క్రుంగ భారుణినైతి యీ
మౌర్యుడౌ దనుజేంద్రునిన్ ♦ జనగొప్ప కోరిలఁ బీల్చునిన్
బోచి కళానినసూకరేశ్వరుఁ ♦ పూజ్యబుద్ధిఁ దలంచెడన్.

సీ. సత్రద్వయమునుండి ♦ నెగడుకోపారుణ
కాంతికి రాక్షసుల్ ♦ గమ వణంక
ప్రదంష్ట్రాంచిత ♦ వదనగహ్వరిఘన
గర్జనంబులకు జ ♦ గంబు గదల
శిశునఖసంక్తి కో ♦ ణత మీఱి, రాక్షసే
శ్వరక్తధారల ♦ వరుఁఁ గురియ
ఒంఘుఁదేశంబు ♦ సంహృతాసురి నాగ
ఘుఁకఁదేబరగాఁ ♦ మును శమింఁ

తే. గీ. బాదపల్లవములచెల్వ • బాలకునకు
 సమితభక్తి ప్రభావంబు • నంత డెలుప
 బ్రహ్మదుక్కుదినురలకు • భయముదోష
 నసురదుగించిన సరిసింహు • నాత్మనెంతు.

సంగంధివృత్తము.

జయము సంది మమ్ముల బలి • చక్రవర్తి స్వర్గమున్
 భయములేక యేలుచుండ • భంగస్టెట్టి యాశనిక
 రయముగాను గొందలోక • రాజ్య మేలబంపి, యే
 దయను వామచుండు బ్రోచె • దలెతు సట్టికూరిమిన్.

గీ. క్షత్రియుఁ డెవ్వఁడో పితరుఁ • జంపె నటంచుచు గోప మూరిశా
 క్షత్రియు లందఱున్ జెలగి • సంహరియించుచు, స్వర్గభూమికిన్
 క్షత్రియమూర్ధకోటి ఎరు • సం బలుమెట్లను గట్టిచట్టి, గో
 క్షత్రియహంతి నెంతు నతి • సాహసు భార్గవ రామనామసిన్.

మాలినివృత్తము.

గానుకులంబుల బట్టి ధరాసుత • భార్యగఁగైకొని, తండ్రి నిజం
 గొనయు నిల్వఁగఁ గాఱడవిం జని • యంగనఁగోల్పడి రావీసులన్
 వాసరవీధుల సాయముతో ధర • వ్రాలఁగఁ దుర్ని, నిజభ్రాతృలన్
 బారి ముదంబునఁదేల్చిస రాముని • పూజితి నామునినెంతుమదిన్.

గీ. ఏనకీవసుదేవ • దివ్యపుణ్యఫలంబు

సందియశోదాభి • సందినంబు

పరిపూనిమానస • పంజరకీరంబు

వల్లవీజసకేత్ర • వై భవంబు

గలుషరాక్షసమత్త • గజసింహరాజంబు

దివిజహృత్సారిసేం • దిందిరింబు

సజ్జనకానన • మరణాగ్నితేజంబు

పుణ్యనాభీత్ర • పూజితంబు

తే. గీ. నయిన కృష్ణావతారము ♦ నందు నున్న
నిన్ను నెఱుంగంగలేక యే ♦ మన్ననలను
జేయకుండగ నేరముల్ ♦ చేసినాడ
ఘోరిగర్వాంధకారి సం ♦ చాచినగుచు.

మహాత్మా! అపద్బాంధవా! ఇంతగుణప్రధానా!

ఉ. క్రూరులఁ జూపి ిజ్ఞుల ♦ కం దగు మేలొనరించి కావఁగా
భానుణి నెత్తి తిన్నియవ ♦ తాఁము లింక మఱెన్ని యెత్తెదో
యేరెఱుంగంగలారు భవ ♦ దిచ్చుతెఱంగు నెఱుంగఁ జాలఁగా
నేరరు బ్రహ్మరుద్రు లింక ♦ సేచిన నెంతటివాడ మాధవా!

చ. నిరతము భ్యాసయోగమున ♦ నిష్ఠమెయిం జరింయిమవారతే
యెఱుంగరు నీమహామహిమ ♦ నెప్పుడు నాలును బిడ్డలుకొ భసం
బరయుచు నాకభోగముల ♦ నంది మదాంధతఁ గుగ్రింకి ఘోరసం
సరణపు సాగరంబునను ♦ సాగెడినే నెఱుంగంగ నేర్తునే?

కావున, నోయూర్తజన దోషనివారకా! నామనవినాలింపుము

చ. ఎఱుంగక చేయురప్పిద మ ♦ డెంతటివైనను, దీనపోషణ
చరణుండ వార్తిబంధుడవు ♦ సర్వజగత్పరి పోషకుండవుకొ
గరుణమెయి కొమింపఁదగు ♦ గాని కనుకొ గుపితుండవై, నా
కరణిఁ జరించుమూఢులకుఁ ♦ గల్గునె జీవప మేజగంబుననె.

ఇట్లు లోకరక్షకుండనైన నీవే కోపించినయెడల నాకింక దిక్కేది?
తండ్రియే కోపించిన బిడ్డ లెందుఁ దలదాచుకొనఁ గలుగుదురు?

ఉ. తండ్రివి మూఢమూర్ఖులకుఁ ♦ దండ్రివిలోక చయంబునంతకుకొ
దండివి మాకు నెల్లరికుఁ ♦ దప్పల నెన్నిటి మేముచేసినకొ
దీండ్రతఁ గోపముని మముఁ ♦ దిట్టుట కొట్టుటమాని, సత్కృతకొ
దండి! హితంబుతో నుతుల ♦ తప్పలు గావక కోపగింతువే?

తే. గీ. నీవు కోపమూస ♦ నిల్వ వేటొక వోటు

లేదు మూసు, నెచట ♦ నాదరణము

కలుగ దళిలలోక ♦ కర్తవి నెచటను

జేర నేము నీదు ♦ వారి మయ్య.

అయ్యమో! కంకను నూయయ్యకు నాపై నలుక పోలేవా?
కృష్ణా! నూధవా! భవత్కరుణాతేజః ప్రసారిమున మరీయాజ్ఞానాంధికా
గముదొలగింపుము. లేకున్న నాకు వేటు శరణంబులేదు. నామొనర్చిన
జానికై నేనందుచున్న పశ్చాత్తాప మింతయని చెప్పటకు నానోగు
చాలకున్నది. ఐననేమి? నామనస్సునగల దంతయుఁ దెలియఁజాలిం
నీకు నేనోటితో జేయఁగఁ జెప్పవలెనా? అంతయు నీవెఱుఁగుదువు. నీ
డిలియనిది లీలావిభూతియందును, నిత్య విభూతియందు మఱి యెం
డును లేదు, కావున నీకుఁ బ్రియుండై నీయనంగ మహర్షిమొఱుంగి
చాలినవాడే మహాత్ముఁడు. నీపాదపద్మము లొనిన భూమియే పూర్ణ
భూమి నీకైంకర్యమున కుపయుక్తమగు నేపదార్థము లైనను వంప
ములేః తదితరములు నన్నుఁబోలు జ్ఞానశూన్యులచే మెస్కలండియ
దృఢపా)యములు.

నీ. నీకు వందన మిడ ♦ లేకున్న జగములఁ

గలఁగింపఁదగు బాహు ♦ యల మదేల?

నీమితలేకున్న ♦ నిష్టాగరిష్ఠతఁ

దవిలి చేసెడి గొప్ప ♦ రుచు లేల?

నీపాదజలజసా ♦ న్నిధ్యమునను వా)లి

శరణు చేడనిది ♦ శిరము లేల?

నిమూర్తివర్పించునిండు ♦ సంతోషంబుఁ

గాంచుఁడిసవేయి ♦ కన్నులేల?

తే. గీ. సేకుబ్రియమైన కార్యము • త్వరపనట్టి
ధనము లేల? రాజ్యంబేల? • ధైర్యమేల?
సేకు భక్తుండుగావ యే • లోకమునను
జనసమంధిని పూరుపు • జన్మమేల?

శ్రీహరి! సీదయ లేకున్న నాకీస్వర్గరాజ్య మొదలుకు? నా
నైభవము లెందునను? ఇంద్రత్వమెందునను? దేవేంద్రత్వ మెందునను
కొల్పినా? నారాయణ! వాసుదేవా! నీవు సన్నివ్యసం కరుణింపకుంగీ.
నీవు నేనిందేముండి కల్పాంతముడాలి నాప్రాణములు పోవుచును
భగవద్గుణ్యానాత్రిత సంసారము చేయుచుండెదను. అప్పటికైన నీక్క
నావా! అప్పటికైన నాపాపము లంతరింపవా! అప్పటికైన నాతపము
ఫలించుదా?

స. మందలబుతో, పో • మరణింపఁగానున్న
కరిరాజు బోధించు • కరుణ యేడి
దుర్వాసునప్ర్రంబు • దునిమి యాయంబు
మృత్యువాలు గాచిన • సరియేదా?
దుష్టుడైన సుమాలి • దోలి మమ్మెల్లఁ
సనియంగఁజేసి • దయయు నేది?
యమకింకరులు పట్టి • పట్టియజామివా
నాముఁ గాపాడి • సేమ యేదో

తే. గీ. యేడి ప్రహ్లాదు, నాగదు • చింత వాచు
సందనుని, శుకయోగిని • నాకుడముని
వర్యు; సలవిభేషణునిక • భక్తజనుల
గోట్లకొలఁది యేదొచ్చె • కూర్మి పెంపు.

అతఁడ! గోపికానాథుని దయ నాపై నెప్పటికినిరావో మో! అట్లు
కాకుండునా! అతఁడు దీపవత్సలుడే! (మోచించి) ఓహో! తెలిసెదది.
విశదమై యి. ఒర! దేవేందా! నీచా! నీమెలె గర్వమొదెపు! క్రిష్ణ

పరబ్రహ్మంబును బాధించు జాళిన బలనంతుడవా! సీహొక రాళ్ళవాం
యేగాదు. నేయిసారు లగ్నివృష్టి గురియఁ గల్గినను నామహామహాని
పాదరేణువునైనఁ గదల్చు గల్గుదువటరా! నీవు నొప్పించినది యీదిని
కరిపిస్తే కరంబులగు గోపాలక గోయూధంబులను, అందుకొఱకే యా
జేవజేవుని కింత యాగ్రహము కలిగించది. లేకున్నఁ గలుగనే కలుగదు,
అతఁడాశ్రిత సర్గములగు గోయూధములను, గోపాలురను నొప్పించు
కుండిన నీపై నాతఁడు కోపించియే యుండఁడు. కావున నీయొగ్గులగు
లీపైనై యూర్తికొందిన గోపాలురను గోవులను పుషంపఁపేమొనుము.
అప్పుడు నీపై నీయయ్యకుం గరుణవచ్చును. ఔను నిజమే. అట్లు
చేసెదను.

సీ. మునుల కందఁగరాని • ఘనుని నెఱుఁగని గాఁగఁ
బడసినగోపాల • బాలురార!

బ్రహ్మకై నను లేని • పరమేశునంసేద
గతిగినగోపికా • కాంతిలార!

హరి కూర్మితో విమ్ము • నిరతంబుఁ గాపాడ
గుగుభ్రాణ్యనిధులై న • గోవులార!

వై కుంఠవాసుఁడు • వరలునాయూరినే
మచుచున్న వేళివల్లె • జపములార!

తే. గీ. వినుఁడి కోపినై నేమిమ్ము • వెలిలనంద.
జేయ రాళ్ళనుగురిపించి • శ్రీహరియెడ
గొప్పనేరము నలిపితిఁ • గూర్మినన్న
వే పుషంపరె దండముల్ • వేయునిడుదు.

(నమస్కరించును. తెలుఁయెత్తిబడఁగా అంతయు వెలుగగును
గోవర్ధనగిరి గుహలో నిద్రించు గోపాలురు; గోపికలు; గోవులు; మురికి
వాయిదచు కృష్ణులు కనుపించుదు.)

దేవే—ఎట్లు! నిజముగా నాభాగ్యము పండెనా? నా శ్రీకృష్ణుని, నా చిన్నికృష్ణుని, నా నల్లకృష్ణుని, గోపికాపాథుడగు షాకృష్ణుని సర్వలోక పూజ్యుడగు నాకృష్ణునిచే భాగ్యమయ్యెనా!

ఉ. శ్రీహరి! నీచదాబ్జములం ♦ జితమునద్దలపోసి కార్య సం
దోహముకల్ల నిండుమతి ♦ తోడుతి నీరమంచునెచియే
మోహమునందుఁ గ్రుంకకయె ♦ మూర్ఖమునీకనయంబుచుచ్చి వే
రూపాలబోకయున్న విను ♦ లోన్నత సౌఖ్యపదంబులందరే!

ఉ. ఎవ్వఁడులోకసంచయము ♦ నెప్పుడు కూరిమిబోయె; నబ్జజం
డెవ్వనిపాదఃపద్మము ♦ గిచ్చమెయిన్ భజించి ధీమతుల్
నివ్వటిలంగ నృప్తిగడు ♦ నేరువుతో మరె జేయఁజాలునే
సర్వభూపాదపద్మముల ♦ సత్యసురాగముతో భజించెదన్.

ధన్యోస్మి! ధన్యోస్మి! (శ్రీకృష్ణుని పాదములపైఁ బడును).

కృష్ణ—దేవరాజా! వందఁములు! వందనములు! ఈకట్టవానిపాదము
ల తాము మట్టదగునా? ఇది పెద్దలుఁ బూజిన నన్ను వింత
సేయుదురు. దయయుంచి లెండు. (లేవనెత్తి) ఇప్పుడు బరిగిన
పనికై మీరు వగవకుండ. మనమిద్దఱుము చాలకాలమునాటి
నెయ్యలముగిదా?

దేవే—కృష్ణా! నీతో నెయ్యడగా నుండఁదగినంత వాడనా? నీ
భృత్యుండను.

కృష్ణ—అట్లెప్పటికి నెలవీయఁజనదు. తాము సర్వలోక పూజ్యులు.
తమయత్సాహము కొఱకీ చిత్రతరనాటకము మాచే నాడించి
తిరి. అంతయేగాని వేరేమియున్నది?

దేవే—(నవ్వి) దేవదేవా! ఏనాటకమెవ్వంచే నాడించుటకును సర్వ
జగన్నాటక సూత్రభారము నీవ సమర్థుడవు. సర్వకర్మములు
నీవిలాసము కొఱకు ఈకృష్ణాభిధార నాటకంబున లోక శాంతి

కరిమగు ఘోరరాక్షస సంహారాంకముయొక్క ప్రదర్శనమునకై
దేవతలను వేషకవర్గ మెదుగుమాచుచున్నది.

కృష్ణ—మిత్రులగు దేవరాజు సంకల్పసిద్ధులు

దేవేంద్ర—స్వామీ! మిత్రుడనరి సర్వ గోవిందతివి గావున, నామిత్ర
త్వము చాటించుచు నీనొక మేలువార్త నెఱింగించెవినుము.

తే. గీ నీదు సహితేజయాలక్ష్మి • నీకు ప్రియము

సేయఁగా, గుండెనేశుని • చిన్నితనయ

యై జనించె నీయశతామందు • వినుము!

రుక్మిణీనామలాలి • రూపవిభవ

నామెదగు సమయంబున • బేరమతోడ

భార్యగాఁగొని సుఖముల • బడయుమిచ్చ.

కృష్ణ—దేవరాజు దీవనచే భయ్యడను.

దేవేంద్ర—మఱియునోదేవా! నీచే రక్షింపఁబడు నీవేదలై ప్రజలు నావర
మనావశ్యకము. వినుచు ఎవర గావించిన చెఱుపు వారితే చ్చు.
బెట్టించుట నీతివిధము కావున,

తే. గీ. వరముచిచ్చిలి హినుశిలా • వర్షమునకు

ముందునలె మీలెల్ల స • మోదమును

సర్వసంపదలు ను నకు • సంఘములను

గలిగి సుఖముల నెప్పుడ • గాంతుగాక!

కృష్ణ—కృతార్థులమైతిమి.

దేవేంద్ర—(మఱి కృష్ణునకు నమస్కరించి) స్వామీ! నేనాజ్ఞ గొందును.

కృష్ణ—చింతామణి వేరలయిన భద్రులరగును.

(దేవేంద్రుడు నిష్క్రమించును.)

కృష్ణ—(ఒక్కొక్కసారి మరల వాయిచి) తండ్రీ! తెల్లవాటిసది.
తెండు. తెండు.

అందఱు—(మేల్కొంచి, ఒకటొకటి చూచుకొని, ఆపులెంపుచు దిక్కులు
చూచి, అక్కడనుండి వెళ్తున్నారు).

అందు—ఓరీ! కృష్ణా! రాత్రి యెంత చిక్కినానో కల వచ్చినదిరా?

కృష్ణ—నాన్నా! ఎందు?

అందు—పెద్దరాళ్ళవాన నేడహా రాత్రములు గుసినదట. మనలను
కోపులను ముప్పటిప్పలు తెట్టినదట. వ్రేలై కల్లాలమైనదట.

అందఱు—నాకు నట్టికలయే వచ్చినది. నాకట్టిదేవచ్చినది.

కృష్ణ—(నవ్వుచు) నాన్నా! నిన్నటిరేయి మీరందఱు పక్కాపక్షము
లెక్కువగా మెక్కుటచే పిడకల వచ్చినది. అదిగో చూడండి.
వ్రేలై యప్పటియట్లు కలకలలాడుచున్నది.

అందు—నీవీకొండకు యెత్తి మోపై రాళ్ళవాన గుఱియగుండగ పట్టి
నట్లు కల నాకువచ్చినది మాధవా!

అందఱు—బోనాను! నాకునట్లే. నాకునట్లే?

కృష్ణ—మేలు. మంచికల. నేనీపెద్దకొండనెత్తుటే కలలోనైన నీకది
వెళ్ళిరాదోపలేదా!

అందు—ఎట్లయిననేమీ అందఱము డేమముగానున్నాము. తెండు.
తెండు. లేగలను, తల్లియూవులవద్దకు తోలి పాలుదీయుమి,
ఓరీ! నాలముంతల తోముడు. నవవుకు వ్రేలైకల. పండుగ
వంటలడిని, చాలసేపిగట్టుకొద్ద కూర్చున్నాము.

బలరా—బోను! తండ్రీ! ఎట్టి యశ్శతానుభవములును తత్కాలము
సకు నిజములు. ఆపిదప అనుదినకార్యములకు ముఖముచూచి
యనుభవములే స్వప్నతుల్యము లగును. ఇది లోకమంతా
కావన నిట్లుగాక!

గోవత్సనోద్ధారణము.

భారతవాక్యము.

ఉ. ధారుణీగర్వభారమున • ధర్మ మధర్మ మెఱుంగ కుఱివఁగో
నేరుసుధీసులక వెలల • నింతయుఁగూర్చక, గోగణంబులఁ
గూరిమిబ్రాచి మేలలిడి • గోపుగఁగొంచు సుర్యోపరివహిత
చేరఁగ గృష్ణకెప్పుడును • చిత్తములందన నెంత్రుగావృత

అందఱు—రథాస్తు.

(నిష్క్రమింతులు).

వె. శి. అఖిలలోకేషు నవ్యుదయ • నాదిభైరుభు
శ్రీశు, గోవిందు, సయ్యతుఁ, • జిరతఁజేసి
వ్రాయఁగల్గితనాటక • రాజమేను
శాసకృత సన్నయురుజేయ • వలచునడఁచ

ప్రకోభనాద్రీశ్వరో విజయతామే.

శ్రీరామార్పణమస్తు.

శ్రీశోభనాద్రి లక్ష్మీ సృసింహస్వామి ససమః

త ప్ప ప్ప ల ప ట్టి క.

పేజీ.	పంక్తి.	తప్పు.	బిప్పు.
2	16	బాష	భాష
3	6	రెలవి	రెలమి
2	23	గంము	గరము
5	7	యెనను.	యె నను
7	1	ప్రస	ప్రస
7	23	కొన	కోన
8	8	నాడి	నాడి
13	25	దార్ధి	దార్ధ
13	12	మూట	యూట
15	18	శక్ర	శక్రు
22	15	నాధు	నాధు
23	8	నాథా	నాథా
23	15	గుమ్మరి	గుమ్మరి
27	2	ప్రస	ప్రస
28	18	వానికి	వారికి బుద్ధిపెట్టదురు. కాని యిదేమిఁ జూరెం దట నొక
28	19	వర్తి	వర్తిం
28	20	వారం	వారం
40	14	జేయ	జేయ
43	5	ప్రస	ప్రస
16	6	విన్న	విన్న

పే.సం.	పూర్వ.	అర్థ.	పాశ్చ.
48	19	మను	మను
50	2	వంత	పంప
50	13	మనక	మనక
52	13	పట్ట	పట్ట
54	7	భ	భవ
54	13	భ	భ
54	13	భ	భ
56	7	భ	భ
58	7	భ	భ
58	13	భ	భ
59	7	భ	భ
59	8	భ	భ
59	10	భ	భ
59	11	భ	భ
59	22	భ	భ
59	24	భ	భ

